

การพิจารณาการทหารในสมัยอุลยภาพระยะหลัง พ.ศ. ๒๔๗๔ - ๒๔๗๕

ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่มีต่อการราชการทหาร

จากการคัดทอนรายจ่ายของรัฐบาลในช่วงอุลยภาพระยะแรก (พ.ศ. ๒๔๖๘) ยังผลให้ภาวะเศรษฐกิจการคลังของรัฐบาลกระเตื้องขึ้น และมีแนวโน้มว่าจะฟื้นตัวเป็นปกติในไม่ช้า แต่ขณะที่รัฐบาลกำลังรอคอยภาวะนี้อยู่ ก็เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงทั่วโลกใน พ.ศ. ๒๔๗๒ ราคาสินค้าและพืชผลลดลงอย่างรวดเร็ว การดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์และสหกรณ์การเกษตรหยุดชะงัก มีการใช้นโยบายลดอัตราค่าจ้างแรงงานและการตั้งกำแพงภาษีโดยทั่วไปทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ทำให้ประเทศอังกฤษซึ่งทำการค้าเสรีอยู่ในเวลานั้นประสบความเดือดร้อน เนื่องจากอังกฤษไม่สามารถหาตลาดสำหรับจำหน่ายสินค้าของตนได้เหมือนแต่ก่อน ยิ่งไปกว่านั้น อังกฤษยังประสบปัญหาที่ประเทศอื่นซึ่งขายสินค้านำเข้าถูกกว่าเข้ามาแย่งตลาดภายในประเทศอีกด้วย โรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งถูกปิด จำนวนกรรมกรว่างงานเพิ่มขึ้นทุกปี สภาพเศรษฐกิจของอังกฤษขณะนั้นจึงเกิดความปั่นป่วนอย่างหนัก ทำให้บรรดาประเทศที่เคยเชื่อถือในเสถียรภาพการเงินของอังกฤษเริ่มเกิดความไม่ไว้วางใจ พวกมันถอนเงินที่ฝากในธนาคารอังกฤษออกเป็นทองคำ จนกระทั่งอังกฤษต้องกู้เงินจากสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส เพื่อรักษาค่าของเงินปอนด์ตามราคาทองคำไว้ แต่ก็ประสบความล้มเหลว ประเทศต่าง ๆ ยังคงถอนทองคำออกจากธนาคาร

^๑ Herbert Heaton, Economic History of Europe (New York : Harper & Brothers, 1948), pp. 697 - 704.

อังกฤษอย่างไม่หยุดยั้ง หนทางที่อังกฤษจะป้องกันได้ก็คือ การผลัดออกจาก
มาตรฐานทองคำแล้วปล่อยให้ค่าของเงินปอนด์ลอยตัว^๑ ซึ่งจะทำให้สินค้าอังกฤษที่ส่ง
ไปขายยังต่างประเทศ มีราคาตกลงและขายได้มากขึ้น ซึ่งเป็นการแก้ไขโดยการปรับ
ดุลยภาพการค้าและดุลยภาพชำระหนี้ เมื่ออังกฤษลงมือดำเนินการตามวิธีดังกล่าวในเดือน
กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๔ บรรดาอาณานิคมของอังกฤษและประเทศที่อยู่ในระบบมาตรฐาน
ทองคำต่างพากันผลัดออกจากมาตรฐานทองคำตามอังกฤษไปด้วยเช่นเดียวกัน^๒

สำหรับประเทศไทยซึ่งอยู่ในระบบมาตรฐานทองคำได้รับผลกระทบกระเทือน
จากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก เช่นกัน ตัวอย่างความมูตกาศินค้าข้าวซึ่งเป็นสินค้าหลัก
ตกลงอย่างรวดเร็วและฉับปกติ จากราคาหาบละ ๙.๓ บาท เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ ลดลง
เป็นหาบละ ๖ บาท ในปีต่อมา และใน พ.ศ. ๒๔๙๔ ใกล้เคียงเหลือเพียงหาบละ
๓.๕ บาทเท่านั้น ยังผลให้มูลค่าสินค้าออกตกลงในทันที^๓ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ
การคลังของรัฐบาลไทยจึงเริ่มคลอนแคลนอีกครั้งหนึ่ง ในตอนปลาย พ.ศ. ๒๔๙๓ จาก
ดัชนีอัตรารายได้รายจ่ายจริงของประเทศใน พ.ศ. ๒๔๙๓ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
คาดว่า งบประมาณรายได้ใน พ.ศ. ๒๔๙๔ จะต่ำกว่ารายได้ใน พ.ศ. ๒๔๙๓ ถึง ๑๘
ล้านบาท คือได้เพียง ๙๙,๖๖๑,๔๔๒ บาท ส่วนงบประมาณรายจ่ายจะสูงถึง ๑๐๑,๑๐๑,๔๖๔
บาท หมายความว่างบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๙๔ จะขาดดุลถึง ๒๑,๔๓๙,๔๘๒ บาท^๔

^๑ รอง ศยามานนท์, ประวัติศาสตร์ในระบบรัฐธรรมนูญ (พระนคร : ไทย
วัฒนาพานิช, ๒๕๒๐) หน้า ๒๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ กจช. ร.๗ สป.๒.๔๒/๓๖๕ "Memorandum on the Economic Crisis
and the fall of Sterling" October 22, 1931.

^๔ กจช. ร.๗ ค.๑๕/๑/๔ เล่ม ๒ รายงานการคำนวณเงินรายได้และรายจ่าย
สำหรับ พ.ศ. ๒๔๙๔ หนังสือที่ ๒๖๕/๒๔๓๒๔ พระยาโกมารกุลมนตรี กราบบังคมทูล
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๔๙๓.

เกี่ยวกับวิกฤตการณ์ครั้งนี้ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้แสดงความวิตกว่า เป็นภาวะที่ประเทศไทยไม่เคยประสบมาก่อนเลย และยังประจวบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทั่วโลกเช่นนี้ หนทางที่พอจะแก้ไขได้ก็คือ การดำเนิน "นโยบายประหยัดอย่างเฉียบขาด (Strict Economic)"^๑ เพื่อประคองฐานะกำลังเงินของประเทศมิให้ทรุดหนักลง นอกจากนี้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติยังได้นำเสนอไปอีกว่า

...การตั้งงบประมาณอย่างฟุ่มเฟือย เป็นอันตงเล็ก... หากมีเงินเหลือจ่ายใน กิจการที่จำเป็นโดยปกติ ควรใช้เงินเหลือนั้นแต่ในรายจ่ายที่เกิดผล (คือการเพาะ ปลูกและคมนาคม) ซึ่งเป็นการเพิ่มกำลังความมั่นคงทางเศรษฐกิจของบ้านเมือง และควยเหตุผลเดียวกันนี้ ควรเลิกการตั้งงบประมาณเหมาให้แก่กระทรวงป้องกัน พระราชอาณาจักร อันเป็นวิธีที่ผิดหลักการคลัง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นต้นไป ควรให้กระทรวงการที่กล่าวนี้ ปฏิบัติการงบประมาณ ตามระเบียบซึ่งได้โปรดเกล้า ให้วางไว้เป็นหลักการทั่วไปอย่างเดียวกับทบวงอื่น ๆ...^๒

โดยสรุปแล้ว ขอแนะนำที่กระทรวงการคลังฯ เสนอแนะเพื่อให้ออกเงิน รายจ่ายลดลง คือ

๑. ตอง "ห้มหัน" รายจ่ายทั้งเก่าและใหม่
๒. งดการขึ้นเงินเดือนประจำปี และงดการตั้งตำแหน่งใหม่
๓. เลิกงบประมาณเหมาของกระทรวงการทหาร

ขอแนะนำทั้ง ๓ ประการนี้ หากกระทำได้อย่างจริงจัง กระทรวงพระคลังฯ ก็คาดว่าจะลดรายจ่ายลงได้เกือบครึ่งหนึ่ง คือ จาก ๒๒ ล้านบาท เป็น ๑๐ ล้านบาท

อย่างไรก็รัฐบาลมิได้แบกภาระเพียงเงินที่ขาดดุลย์เกือบ ๒๒ ล้านบาทนี้เท่านั้น

กจช. ร.ศ. ๑๕.๑/๔ เลม ๒ รายงานการคำนวณเงินรายได้รายจ่าย สำหรับ พ.ศ. ๒๔๗๔ หนังสือที่ ๒๖๕/๒๔๓๒๘ พระยาโกมารกุลมนตรี กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๔๗๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

หากแต่ยังมีหนี้เก่าที่จะต้องชำระสะสางอีกนั่นคือ ปัญหาการขาดเงินที่เรื่อร้งมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๒ คว้าปรากฏว่าใน พ.ศ. ๒๔๗๒ รายได้จริงต่ำกว่าเงินรายจ่ายจริงถึง ๒,๔๔๔,๕๕๕ บาท สำหรับ พ.ศ. ๒๔๗๓ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติก็คาดว่าจะขาดเงินในกรณีเดียวกันถึง ๑๒ ล้านบาท ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลยังมีหนี้ค้างอยู่ทางกรุงลอนดอน จะต้องถอนเงินสำรองลดหนี้เงินกู้มาเป็นค่าสงเคราะห์เงินต้นและดอกเบี้ยประจำอีก ๕ ล้านบาท รวมแล้วรัฐบาลมีหนี้เก่าที่จะต้องนำมาสมทบหนี้ใหม่อีกประมาณ ๑๕ ล้านบาท

เกี่ยวกับปัญหานี้พระยาโกมารกุลมนตรี เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ ได้เสนอความเห็นที่รัฐบาลควรชำระหนี้เก่าเหล่านี้ให้หมดไปเสียก่อนการต่างประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๔ แมว่าจะไม่สามารถปิดบัญชีเบ็ดเสร็จได้ในคราวนี้ แต่ก็ควรที่จะแสดงผลที่ใกล้ความจริง "...เพราะว่าวิธีการงบประมาณที่คั้นไม่ฝืดเวลาคอยโชค (Leave thing to chance)..."¹ และทางที่ที่สุดซึ่งอาจแก้ไขปัญหานี้ได้ คือ

๑. ขอให้เงินสะสมของกระทรวงป้องกันพระราชอาณาจักร ซึ่งมีอยู่ปัจจุบันถึง ๑๐ ล้าน ๔ แสนบาทเศษ
๒. ให้กระทรวงกลาโหมส่งเงิน "ค่าเศษอาหาร" อันมีจำนวนอยู่ ๒ ล้าน ๒ แสนบาทเศษ เข้าทองพระคลัง
๓. ขอให้ทหารเรือส่งเงินผลประโยชน์เบ็ดเตล็ดอันมีจำนวน ๑ แสน ๖ หมื่นเศษ เข้าทองพระคลัง
๔. ขอให้เงินทั้งหมดที่ประหยัดได้ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ ซึ่งเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน จนถึงวันสิ้นปี (และยังไม่ทราบว่าเป็นเงินจำนวนเท่าใด)
๕. ถารายการข้างต้นนี้รวมกันแล้วยังไม่ได้เงินต่ำกว่า ๑๕ ล้านบาท ก็ขอพระราชทานใช้เงินสำรองสำหรับการเผยแพร่เศรษฐกิจของบ้านเมืองที่ตั้งไว้ในงบประมาณปีนี้เข้าช่วยให้เต็มตามจำนวน

กิจช. ร.ศ. ก.๑๕.๑/๔ เล่ม ๒ รายงานการคำนวณเงินรายไต่รายจ่ายสำหรับ พ.ศ. ๒๔๗๔, หนังสือนิติ ๒๖๔/๒๔๓๒๔ พระยาโกมารกุลมนตรี กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๔๗๓.

อนึ่งหากการทั้ง ๕ ประการนี้ยังไม่พอชดใช้เงินที่ขาด ก็ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาติดวงหน้า ขอเพิ่มอัตราภาษีบางอย่างขึ้นอีก เพื่อให้งบประมาณลงตัวจนได้

นอกจากนี้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติยังไต่กราบบังคับมทูลขอลดเงินเดือนข้าราชการและลดเงินพระคลังข้างที่ลง ๑ ล้านบาท

ขอเสนอตั้งกลาวัชางคน ถู้นำเข้าสู่ประชุมเสนาบดีสภา ในวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๓ ผลของการประชุมบรรดาสมาชิกต่างยอมรับข้อเสนอทุกประการ แต่ที่ยังเป็นปัญหา ไม่สามารถตกลงกันได้คือ เรื่องเกี่ยวกับเงินของกระทรวงการทหารทั้งสอง ซึ่งนอกจากเจ้ากระทรวงได้แสดงเหตุผลคัดค้านอย่างเต็มที่ในที่ประชุมแล้ว ทางกระทรวงทหารเรือยังได้ทักท้วงมาเป็นลายลักษณ์อักษรอีกว่า

๑. ปัญหาการเลิกงบประมาณเหมา ทางกระทรวงทหารเรือไม่เห็นด้วย เพราะว่าการจัดสร้างเรือ ซ่อมแซม และซื้ออาวุธติดเรือนั้น ทหารเรือได้อาศัยเงินสะสมที่เหลือจากงบประมาณประจำปีแต่ละปีมารวมกันเข้าเป็นก้อน เพื่อจัดซื้อหาอาวุธเป็นคราว ๆ ไป หากจะมีการเลิกงบประมาณเหมา ทางกระทรวงพระคลังมหาสมบัติก็ควรจัดโครงการสร้างเรือโดยให้งบแก่กระทรวงทหารเรือเป็นพิเศษ

๒. ปัญหาการขึ้นเงินเดือนประจำปี เรื่องนี้กระทรวงทหารเรือ ชัดช่องมาก เพราะลักษณะการเลื่อนเงินเดือนของทหารกับพลเรือนไม่เหมือนกัน พลเรือนถือตำแหน่งเป็นเกณฑ์ ได้รับการเลื่อนขึ้นตามรอบปีจนกว่าจะเต็มอัตราของตำแหน่ง ส่วนทางฝ่ายทหารแม้จะมีตำแหน่งแต่พิจารณาเลื่อนเงินเดือนตามยศ ไม่ใช่เลื่อนตามรอบปี การจะ

กจช. ร.๗ ค.๑๕.๑/๔ ปัญหาเรื่องเงินขาดหนังสือที่ ๒๖๕/๒๔๗๓ พระยาโกมารกุลมนตรี กราบบังคับมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓

๒กจช. ร.๗ ค.๑๕.๑/๔ หนังสือที่ ๔๒ $\frac{๒๔๗๓}{๑๒๖๓๔}$ นายพลเรือเอกกรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร เวียน เจ้าพระมหาราช เลขาธิการ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๓

เลื่อนตามยศได้ก็ต้องพิจารณาจากความคิดความชอบอันเป็นเหตุให้นายทหารบางคนคิดขึ้น
อยู่ถึง ๓ - ๔ ปีก็มี อีกประการหนึ่งเกณฑ์การกำหนดเวลาเกษียณอายุของทหารก็คิด
เพียง ๔๐ ปี (พลเรือน ๕๕ ปี) ถ้าทหารผู้นั้นถูกปลดเลื่อนเงินเดือน ก็ต้องรองจนกว่าจะ
พบภาวะขาดแคลนซึ่งอาจกินเวลานานไปจนถูกปลดเกษียณอายุ ทั้ง ๆ ที่ทหารผู้นั้นได้
ทำความคิดความชอบในการทำงานมาก แต่ก็ไม่มีโอกาสเลื่อนขึ้นเงินเดือน นอกจากนี้หาก
พิจารณาถึงผลประโยชน์เมื่อออกจากราชการ เบี้ยบำเหน็จบำนาญย่อมได้รับน้อยกว่าเท่า
ที่ควรจะได้ในยามปกติ เพราะการถูกปลดเลื่อนเงินเดือน

เมื่อเป็นดังนี้ ต่อไปอาจเป็นทางบั่นทอนน้ำใจการทำงานของทหารและเกิด
ปัญหาคนไม่อยากเป็นทหารเร็วขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารระดับชั้นจ่าและพันจ่าซึ่งมี
อัตราเงินเดือนน้อยอยู่แล้ว เมื่อมีการงัดขึ้นเงินเดือน พวกทหารเกณฑ์ที่ครบกำหนดก็คง
ไม่มีใครอยากสมัคร เขามารับราชการเป็นจ่า เพราะคิดว่าได้รับผลประโยชน์ไม่เพียงพอ
กับการเลี้ยงชีพ สู้กลับออกไปทำมาหากินทางอื่นเสียจะดีกว่า

๓. ปัญหาการสงเงิน "ผลประโยชน์เบ็ดเตล็ด" ของทหารเรือจำนวน ๑ แสน
๖ หมื่นบาทนั้น กระทรวงทหารเรือไม่ขัดข้อง แต่ขอให้เป็นการยืมชั่วคราว เพราะตลอด
เวลาที่ผ่านมากระทรวงทหารเรือได้อาศัยเงินส่วนนี้สมทบสร้างเรือรบด้วย

๔. เรื่องการลดเงินเดือน และงัดตั้งตำแหน่งใหม่ไม่ขัดข้อง

เมื่อข้อทักท้วงดังกล่าวถูกส่งเข้าไปพิจารณาในเสนาบดีสภาเพื่อประกอบกับ
รายงานการแก้ไขเศรษฐกิจของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ปรากฏว่านายพลเรือเอก
กรมขนส่งวิกรมเกรียงไกร เสนาบดีกระทรวงทหารเรือไม่ทรงเข้าร่วมประชุมด้วย
ทรงอ้างว่าประชวร ทั้ง ๆ ที่เป็นโอกาสที่ควรที่จะเข้าร่วมประชุมเพื่อชี้แจงประกอบข้อ
ทักท้วงที่เสนอมานั้น ดังนั้นในที่ประชุมเสนาบดีสภาจึงเหลือแต่นายพลเรือเอกพระองค์เจ้าบวรเดช
เสนาบดีกระทรวงกลาโหมคนเดียวที่คอยโต้แย้งขอเสนอแนะของกระทรวงพระคลังมหา-
สมบัติ

เกี่ยวกับการอภิปรายปัญหาของกระทรวงการทหารในที่ประชุมเสนาบดีสภา
ครั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ที่มีบทบาทร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น มีเพียง ๕ ท่านเท่านั้น

คือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เสนาบดีกระทรวงกลาโหม สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต และสมเด็จพระยาคลังราชานุภาพ อภิรัฐมนตรี

การอภิปรายเป็นไปอย่างไรบ้างนั้น ค่ายฝ่ายกระทรวงพระคลังมหาสมบัตินั้นตกอยู่ในฐานะฝ่ายเสนอ เสนาบดีกระทรวงกลาโหมเป็นผู้คัดค้าน มีพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงเป็นฝ่ายสนับสนุน โดยทรงอ้างเหตุผลทางทหารมาเป็นข้ออ้างถึง ส่วนสมเด็จพระยาคลังราชานุภาพนั้น แม้จะทรงวางพระองค์เป็นกลาง แต่ก็ทรงออกความคิดเห็นน้อยมาก ฉะนั้นในลักษณะเช่นนี้ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าขอเสนอแนะของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งเป็นเสียงส่วนน้อยต้องถูกโต้แย้งตลอดจนถึงที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณเหมา ที่เคยเป็นปัญหาโต้แย้งกันมาแล้วอย่างหนัก และในครั้งนี้นักเช่นกัน ความพยายามของพระยาโกมารกุลมนตรีมีแนวโน้มว่าจะล้มเหลวอีก เพราะหลังการอภิปรายถึงขอเสนอประการอื่น ๆ แล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงยกกรณีการพิจารณาเรื่องงบประมาณเหมาไปพิจารณาในสภาป้องกันพระราชอาณาจักรต่อไป การที่เป็นเช่นนี้อาจวิเคราะห์ได้สองประเด็น คือ ประการแรกอาจจะทรงพิจารณาเห็นว่า กรณีการขอเลิกงบประมาณเหมา เป็นเรื่องกระทบกระเทือนเฉพาะกระทรวงพระคลังมหาสมบัติกับกระทรวงการทหาร เท่านั้นไม่เกี่ยวกับกระทรวงอื่น การนำมาพิจารณาโดยละเอียดในเสนาบดีสภาอาจทำให้เสียเวลามาก เพราะยังมีเรื่องอื่น ๆ ที่ควรพิจารณาอีกมาก โดยเฉพาะในช่วงเวลาการคุ้ยเขี่ยเช่นนี้ ประการที่สอง อาจเป็นไปได้ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ให้คงระเบียบงบประมาณเหมาไว้ เพื่อประโยชน์ของการทหารโดยเฉพาะ ทั้งนี้เนื่องจากจะเห็นได้ว่า ทุกครั้งที่กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกระเบียบงบประมาณเหมา การนำเรื่องเข้าปรึกษาในสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินทั้งสองไม่เคยยุติข้อโต้แย้งนี้ได้ พระองค์มักจะทรงส่งเรื่องเข้าไปพิจารณาในสภาป้องกันพระราชอาณาจักรเสมอ ซึ่งผลที่ปรากฏก็คือ ความล้มเหลวของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติทุกครั้งไป

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเจตนาารมณของผู้บริหารระดับสูงในรัฐบาลพระบาทสมเด็จพะปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะมีแนวโน้ม ไม่เห็นควยกับการยกเลิกงบประมาณเหมา แต่สำหรับข้อเสนอประการอื่น ๆ ของกระทรวงพระคลังมหาสมบัตินั้นได้รับความสนใจ และการสนับสนุนมากทีเดียว แม้แต่ทางฝ่ายกระทรวงการทหารเองก็เริ่มโอนโอนมีลักษณะประนีประนอมมากขึ้น ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการตระหนักถึงภาวะคับขันในปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำที่เริ่มก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้มีการตกลงยอมรับข้อเสนอที่ว่าให้ขการเลื่อนเงินเดือน ขการตั้งตำแหน่งใหม่ สำหรับฝ่ายทหารตกลงให้ขการเลื่อนขึ้นเงินเดือนในยศเดิม ยกเว้นกรณีการเลื่อนตำแหน่งขึ้นแทนตำแหน่งเดิมที่ว่างลงเท่านั้น ที่จะยอมให้ คือจ่ายเงินเดือนใหม่ตามตำแหน่งนั้นได้

นอกจากนี้กระทรวงการทหารยังตกลงยอมพิจารณาตัดทอนงบประมาณประจำปีของตนเอง ตลอดจนยอมให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติทำ เงินสะสมไปใช้ได้ตามความจำเป็นโดยมีข้อแม้ว่า ต้องเป็นไปโดยการปรึกษารวมกันระหว่างกระทรวงพระคลังฯ กับกระทรวงเจ้าของเงินเสียก่อน และควรจะต้องทิ้งเงินไว้ให้กระทรวงการทหารได้ดำเนินโครงการของตนบางพอสมควร อนึ่งพระบาทสมเด็จพะปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงย่ำสรูปในตอนท้ายไว้ว่า เมื่อใดที่ฐานะการเงินของประเทศดีขึ้น ควรมีการพิจารณาคืนเงินจำนวนนี้ให้แก่กระทรวงการทหารอีกครั้งด้วย

ภายหลังที่การประชุมพิจารณารับรองรายการงบประมาณแผ่นดินผ่านพ้นไป กระทรวงพระคลังมหาสมบัติได้เริ่มลงมือจัดทำงบประมาณแผ่นดินสำหรับ พ.ศ. ๒๔๙๔ ตามแนวนโยบายที่ได้รับการอนุมัติทันที สำหรับกรณีของกระทรวงการทหารทั้งสอง ผลจากการเจรจาตกลงเกี่ยวกับการตัดยอดเงินงบประมาณตามมติของเสนาบดีสภา ปรากฏว่าเป็นไปด้วยดี กล่าวคือ

กจข. ร.๓ ค.๕๕.๑/๔ รายงานการประชุมเสนาบดีสภาครั้งที่ ๓๕/๒๔๙๓
วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๓.

กระทรวงกลาโหมยินยอมให้ตั้งประมาณลง ๒ ล้าน ๓ แสนบาท ตัดของ
กรมอากาศยาน ๑ ล้าน ๗ แสนบาท กรมแผนที่ ๒ หมื่นบาท^๑

ส่วนกระทรวงทหารเรือตกลงตัดลง ๑ ล้านบาท ตัดของกรมอุทกศาสตร์
๗ หมื่นบาท โดยมีขอแม้วากระทรวงพระคลังฯ ต้องยอมให้กระทรวงทหารเรือดำเนิน
การก่อสร้างบางอย่างที่ตั้งค้างอยู่ต่อไปจนแล้วเสร็จ^๒

อย่างไรก็ดีทั้ง ๆ ที่การตัดทอนรายจ่ายต่าง ๆ เป็นไปด้วยความร่วมมือของ
ทุกฝ่ายควยดี แต่หาปัญหาการขาดดุลยังไม่บรรเทาลงเท่าที่ควร ดังนั้นพระยาโกมาร-
กุลมนตรี เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติจึงได้นำผลงานทั้งหมดขึ้นกราบบังคมทูล
ให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบ พร้อมทั้งขอพระราชทานพระบรมราชา
นุญาตลดเงินเดือนข้าราชการลง^๓ โดยมีอัตราการลดดังต่อไปนี้

^๑ กจช. ร.๗ ค.๑๕.๑/๔ หนังสือที่ ๔๔๔/๒๕๒๗๕ พระยาโกมารกุลมนตรี
เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กราบทูลนายพลเอก พระองค์เจ้าบวรเดช เสนาบดี
กระทรวงกลาโหม ลงวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๓.

^๒ กจช. ร.๗ ค.๑๕.๑/๔ หนังสือที่ ๑๐๘/๒๖๑๓๘ พระยาโกมารกุลมนตรี
กราบทูล นายพลเรือเอกกรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๓.

^๓ กจช. ร.๗ ค.๑๕.๑/๔ เดม ๒ หนังสือที่ ๒๔๕/๒๗๐๓๖ พระยาโกมาร-
กุลมนตรี กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๓.

ตารางที่ ๕

แสดงอัตราการลดเงินเดือนของข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๗๔

อัตราเงินเดือน	จำนวนร้อยละของเงินเดือนที่ลดลง
๔๐๑ - ๕๕๕	๕
๖๐๐ - ๖๕๕	๖
๗๐๐ - ๑,๒๕๕	๗
๑,๓๐๐ - ๑,๘๕๕	๘
๑,๙๐๐ - ๒,๔๕๕	๙
๓,๐๐๐ - ขึ้นไป	๑๐

อนึ่ง อัตราการลดนี้ รวมความถึงการลดเงินค่าเพิ่มพิเศษค่าวิชาด้วย แต่ไม่รวมถึงข้าราชการที่รับเงินตามสัญญาจ้าง ข้าราชการที่รับราชการในต่างประเทศซึ่งได้รับเงินค่าอาหารแพง และการลดเงินเดือนครั้งนี้ ไม่ถือเป็นการตัดสิทธิในการคำนวณบำเหน็จบำนาญหรือการจ่ายเงินใด ๆ ที่อาศัยเงินเดือนเป็นหลักในการเบิกจ่าย^๑

ในทันทีที่ขอเสนอให้ลดอัตราเงินเดือนข้าราชการ ถูกนำเข้าปรึกษาในเสนาบดีสภา ปรากฏว่าสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยเห็นด้วยนัก มีการอภิปรายกันอย่างหนักในประเด็นที่ว่า การลดอัตราเงินเดือนเป็นหนทางสุดท้ายแล้วหรือไม่อย่างไร แต่ทว่ากระทรวงพระคลังมหาสมบัติคงยืนยันอย่างแน่วแน่ถึงความจำเป็นในปัญหาการเงินของรัฐบาล และกราบบังคมทูลว่า จะพยายามใช้วิธีการนี้เพียงปีเดียวเท่านั้น ในที่สุดที่ประชุมก็ยอมรับพิจารณา

^๑ กจข. ร.๓ ค.๑๕.๑/๔ เล่ม ๒ หนังสือที่ ๒๔๕/๒๗๐๓๖ พระยาโกมารกุลมนตรี กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๓.

ขอเสนออันใดก็มีข้อแม้ว่า หากมีงบประมาณเกินดุลย์ในปลายปีมากพอ ควรพิจารณาคืนเงิน ส่วนที่คืนนี้ให้แก่ข้าราชการต่อไป และตกลงให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัตินำเรื่องการ ลดอัตราเงินเดือนกลับไปพิจารณา พร้อมทั้งคำนวณงบประมาณรายรับรายจ่ายแผ่นดิน โดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง^๑

ขณะที่การพิจารณาแก้ไขปัญหภาวะขาดแคลนเงินแผ่นดินเป็นไปอย่างเคร่งเครียด พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงจัดตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่ง โดยมีกรมหมื่น เทววงศ์โรทัย เสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ เป็นนายกรรมการ สมาชิกประกอบด้วย ตัวแทนจากกระทรวงมหาดไทย กลาโหม พานิชย์และคมนาคม และกระทรวงพระคลังมหา- สมบัติ กระทรวงละ ๑ คน^๒ ทำหน้าที่เป็นกรรมการตรวจระเบียบการเงิน รายรับ รายจ่ายของกระทรวงทุกกระทรวง มีอำนาจเรียกตรวจเอกสารการรับจ่ายเงิน รวมทั้ง เรียกเจ้าหน้าที่การเงินต่าง ๆ มาไต่ถามได้โดยตลอด^๓ ทั้งนี้เพื่อควบคุมให้กระทรวง ต่าง ๆ ใช้จ่ายเงินตามเหตุจำเป็นจริง ๆ เพื่อรักษารู้นะการเงินของประเทศมิให้ทรุด หนักลง อันจะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงและความเชื่อถือจากนานาประเทศได้ในภายหลั่ง

สำหรับกรณีการลดเงินเดือนข้าราชการ เมื่อเสนาบดีสภาได้นำเรื่องนี้ขึ้นมา พิจารณาเป็นครั้งที่ ๒ บรรดาสมาชิกต่างอภิปรายไม่เห็นด้วยและโจมตีข้อเสนอกระทรวง พระคลังฯ อย่างหนัก อย่างไรก็ตามปรากฏว่าคงมีแต่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์- วรพินิต พระองค์เดียวที่ทรงอภิปรายสนับสนุน ทรงมีความเห็นว่า เป็นการลดเพียงชั่วคราว

^๑ กจข. ร.๗ ค.๑๕.๑/๔ เล่ม ๒ สำเนารายงานการประชุมเสนาบดีสภา ครั้งที่ ๔๐/๒๔๗๓ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๔๗๓.

^๒ กจข. ร.๗ สบ.๒.๔๗/๒๑๗ (ลับ) ร่างหนังสือสมเด็จพระยาคำรงราชานูภาพ ถึงเจ้าพระมหิศร ราชเลขาธิการ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๔๗๓.

^๓ กจข. ร.๗ สบ.๒.๔๗/๒๑๗ ร่างประกาศตั้งกรรมการพิเศษพิจารณาระเบียบ การเงินแผ่นดิน.

"...ไม่มีอันตรายอะไร..." คำอภิปรายของพระองค์นับว่ามีอิทธิพลต่อที่ประชุมมาก เพราะในที่สุดที่ประชุมก็ลงมติด้วยเสียงข้างมาก ๓ ต่อ ๔ ให้ลดเงินเดือนข้าราชการลง พร้อมทั้งยอมรับรองรายการงบประมาณรายรับรายจ่ายเงินแผ่นดิน ประจำปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ตามที่กระทรวงพระคลังมหาสมบัติเสนอมา^๑

ปัญหาของกระทรวงการทหารอันเกิดจากการตัดทอนรายจ่าย พ.ศ. ๒๔๙๔ :
กรณีนายพลเอกพระองค์เจ้าบวร เกษทรงขอเลื่อนขึ้นเงินเดือนนายทหาร

หลังจากการพิจารณาแก้ไขปัญหาการขาดดุลย์และการจัดงบประมาณรายรับรายจ่ายแผ่นดินประจำปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ดูดวงไป พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปผาตัดพระจักรีที่สหรัฐอเมริกา ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ โดยมีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้ สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต อภิรัฐมนตรีและเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เป็นผู้สำเร็จราชการรักษาพระนครแทนพระองค์^๒

ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจาก นายพลเอก พระองค์เจ้าบวร เกษ เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ได้สั่งเพิ่มเงินเดือนให้แก่ นายทหาร ๓๒๒ นาย ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๙๔ โดยสั่งเพิ่มเงินเดือนกรณีเลื่อนยศ ๒๓๑ นาย และสั่งเลื่อนในชั้นยศเดิม ๙๑ นาย สำหรับกรณีแรกไม่เป็นปัญหาอะไร แต่ในกรณีหลังกระทรวงพระคลังมหาสมบัติไม่ยินยอม คงยืนยันให้จ่ายเงินเดือนตามอัตราที่รับอยู่เดิม^๓ เพราะถือว่าเป็นการขัดตอมติการงดขึ้นเงินเดือนประจำปีการงดตั้งตำแหน่งใหม่ และการงดเลื่อนขึ้นเงินเดือนในยศเดิมของทหาร ที่เสนาบดี

^๑ กจข. ร.๙ ค.๑๕.๑/๔ เดม ๒ รายงานการประชุมเสนาบดีสภา ครั้งที่ ๔๑/๒๔๙๓ วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๙๓.

^๒ "ประกาศการรักษารักษาพระนคร เวลาเสด็จประพาสประเทศสหรัฐอเมริกา พุทธศักราช ๒๔๙๔" ราชกิจจานุเบกษา ๔๔ (มีนาคม ๒๔๙๓) : ๒๕๒๔.

^๓ กจข. ร.๙ ก.๓/๖ เดม ๒ หนังสือที่ ๒๑/๒๕๙๐ พระยาโกมารกุลมนตรี กราบทูล สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๔๙๓.

สภาเคยลงมติไว้^๑

เรื่องนี้นับเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากรัฐบาลยินยอมให้กระทรวง
กลาโหมดำเนินการตามใจชอบแล้ว กระทรวงอื่น ๆ ย่อมจะไม่พอใจและอาจจะเรียกร้อง
สิทธิตามอย่างนั้นได้ ซึ่งผลที่ตามมาขอมหมายถึง การเพิ่มอัตรารายจ่ายแผ่นดินอันเป็นที่
ไม่พึงปรารถนาอย่างยิ่งในขณะนั้น ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต
ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์ จึงโปรดฯ ให้นำเรื่องนี้เข้าปรึกษาในเสนาบดีสภา
เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔^๒

เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวเมื่อสืบสวนย้อนหลังไป จะเห็นว่า เสนาบดีกระทรวง
กลาโหมเคยส่งเรื่องไปปรึกษากับเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติแล้วว่า มีนาย
ทหารบางคนสมควรจะได้เพิ่มเงินเดือนในปีทั้งแบบเลื่อนยศและแบบเลื่อนชั้น (ในยศเดิม)
แต่เมื่อทางเสนาบดีสภามีนโยบายงดการเพิ่มเงินเดือนแบบเลื่อนชั้นเสียแล้ว ทาง
กระทรวงกลาโหมก็ไม่ต้องการให้นายทหารบางคนในจำพวกนั้นมียศและเงินเดือนตาม
ตำแหน่ง เช่น ผู้บังคับกองร้อยจะคงมียศเป็นนายร้อยเอก ผู้บังคับหมวดจะต้องมียศ
เป็นนายร้อยโท เป็นต้น ทั้งนี้เพราะจะเป็นการทำให้สิ้นเปลืองเงินแผ่นดินมากขึ้น
กระทรวงกลาโหมเห็นว่าควรจะให้รับเงินเดือนตามอัตราไปก่อน เช่น นายร้อยโท
ชั้น ๓ อัตรา ๑๑๐ บาท ตำแหน่งผู้บังคับกองร้อย แต่ยังไม่ให้ขึ้นเป็นนายร้อยเอก
(อัตราเงินเดือน ๑๒๐ บาท) ในทันที คงเลื่อนให้เป็นนายร้อยโท ชั้น ๒ อัตรา ๑๑๕
บาทไปก่อน^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ กจช. ร.๗ ค.๑๑/๒๓ เล่ม ๒ วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๔๗๔ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ กราบทูล สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต
พฤษภาคม ๒๔๗๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

แต่ปรากฏว่า กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้ทูลเสนอความเห็นต่อไปว่า หากทางกระทรวงกลาโหมมีเจตจำนงเช่นนั้น ก็ควรจะ "...ใช้วิธีเบิกค่ากว่าอัครา คือให้เขาตำแหน่ง แต่ยังไม่ให้เงินเดือนเข้าขั้นตำแหน่งอัครานั้น..."^๑ แต่ทว่านายพลเอก พระองค์เจ้าบวรเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหมกลับไม่สนพระทัยว่า "การเบิกค่ากว่าอัครา" ในทัศนะของเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติจะแตกต่างหรือเหมือนกับ "การเลื่อนขั้นในยศเคิม" อย่างไร ทรงถือโอกาสในขณะที่เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ ไม่ค่อยจะเข้าใจในวิธีการดังกล่าวอย่างแจ่มแจ้งนัก ทรงออกประกาศเลื่อนขั้นเงินเดือน นายทหาร และทรงอนุมัติ เงินทรองจ่ายไปก่อนที่จะได้รับเงินจากกระทรวงพระคลังฯ ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา

เมื่อเรื่องนี้ถูกนำเข้าสู่ที่ประชุมเสนาบดีสภา นายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดช ได้ทรงแถลงว่า เหตุผลที่ทรงเลื่อนขั้นเงินเดือนให้นายทหาร ๕๑ นายครั้งนี้ เนื่องจากทรงเห็นว่า เป็นผู้ทำการในตำแหน่งอันควรมียศและอัครา เงินเดือนสูงกว่าที่เป็นอยู่ แต่ถ้าย้ายเลื่อนยศขึ้นตามตำแหน่ง (พร้อมทั้งขึ้นเงินเดือนตามยศ) ก็ผิดหลักการของทหารที่ให้เลื่อนเป็นรุ่นตามอาวุโสและเลื่อนเงินเดือนเป็นขั้น ๆ ให้ครบอัครา แล้วจึงจะเลื่อนยศขึ้นไปได้ ฉะนั้นนายทหารทั้ง ๕๑ นายนี้ ไม่ควรก้าวข้ามขั้นก่อนนายทหารรุ่นเดียวกัน และรุ่นอาวุโสกว่า แต่เพื่อไม่เป็นการกตัญญูที่พวกนี้ควรจะได้ ทรงเห็นว่าควรให้เลื่อนขั้นเงินเดือนสูงขึ้นไปเพียงหนึ่งขั้น ทั้งนี้จากการพิจารณาแล้วทรงเห็นว่าหากให้เลื่อนยศขึ้นตามตำแหน่งเสียทีเดียว ย่อมเป็นการไม่เหมาะสมเพราะประเทศกำลังอยู่ในภาวะขาดแคลน ดังนั้นจึงทรงสั่งให้เลื่อนเงินเดือนขึ้นเพียงขั้นเดียว^๒

ข้อโต้แย้งดังกล่าวของนายพลเอก พระองค์เจ้าบวรเดช ได้รับการสนับสนุน

^๑ เรื่องเดียวกัน.

อย่างแข็งขัน จากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ผู้ทรงเป็นประธานในที่ประชุม ทรงช่วยอภิปรายชี้แจงถึงหลักการวิธีเลื่อนเงินเดือนของนายทหารพร้อมทั้งยกตัวอย่างว่า การที่นายทหารยศร้อยโทชั้น ๓ อัตรา ๑๑๐ บาท ได้รับตำแหน่งผู้บังคับกองร้อย แต่ยังไม่เป็นนายร้อยเอกทันทีไม่ได้ เพราะต้องเป็นนายร้อยโทชั้น ๒ และชั้น ๑ เสียก่อน ซึ่งลักษณะนี้หากพิจารณาให้ถี่ถ้วนจะเห็นว่า เป็นวิธีการเหมือนกันกับการรับเงินเดือน "ต่ำกว่าอัตรา" ที่ข้าราชการฝ่ายพลเรือนใช้กันอยู่ในระหว่างทดลองทำการหรือรอการบรรจุเข้าตำแหน่งจริงนั่นเอง และเมื่อได้รับตำแหน่งก็เลื่อนเงินเดือนขึ้นเต็มตามอัตรา อย่างไรก็ตามก็ถึงแม้ว่าข้อเสนอนี้สนับสนุนคงกล่าวจะมาจากองค์ผู้ทรงเป็นประธานในที่ประชุม แต่คำอภิปรายนั้นก็ไม่ได้ผล พระยาโกมารกุลมนตรี เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ยังคงยืนยันว่าการกระทำของนายพลเอกพระองค์เจ้าวรเดชไม่ถูกต้อง เป็นการขัดต่อมติของเสนาบดีสภาอย่างชัดเจน หากยินยอมในกรณีนี้แล้ว กระทรวงอื่น ๆ อาจร้องขอตามอย่างขึ้นมามาก เพราะมีกระทรวงอยู่หลายแห่งที่ให้ข้าราชการ เบิกเงินเดือนต่ำกว่าอัตรา

จากการอภิปรายจะเห็นได้ว่า กระทรวงพระคลังมหาสมบัติมุ่งคำนึงถึงความถูกต้องในหลักการตามลักษณะข้อเรียกร้องโดยตรงไปตรงมา แต่อาจจะเป็นควยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ปรากฏว่า พระยาโกมารกุลมนตรี ได้เปิดทางให้แก่กระทรวงกลาโหม โดยการแนะนำให้วิธีเบิกต่ำกว่าอัตราว่า "...ถ้าจะตั้งเงินเดือนผู้ที่ได้รับต่ำกว่าอัตราในขั้นต้นของตำแหน่งใหม่ คลังก็ไม่วากระไร..."^๑ เป็นเหตุให้ทางฝ่ายเสนาบดีกระทรวงกลาโหมทรงแย้งว่าในเมื่อกระทรวงพระคลังฯ ยอมให้เลื่อนเงินเดือนได้เต็มอัตราขั้นต้นของตำแหน่ง แต่เหตุใดจึงยอมให้เลื่อนเพียงขั้นเดียวไม่ได้ และที่สำคัญที่สุด พระองค์ได้ทรงสั่งการไปแล้วควย ซึ่งประเด็นสำคัญข้อนี้ได้รับการสนับสนุนจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในทันทีว่าจะยกเลิกคำสั่งที่ประกาศไปแล้วไม่ได้ แต่สมเด็จพระยาคำรักราชานุภาพทรงท้วงติงว่า "...คำสั่งของใคร ๆ ก็ตาม ถ้า Authority

(ผู้มีอำนาจ) ที่สูงกว่า Revoke (ยกเลิก) คำสั่งนั้น ยอมยกเลิกคำสั่งที่ต่ำกว่าได้..."^๑
ถึงกระนั้นผู้ทรงเป็นประธานก็ยังไม่ทรงตัดสินหรือสรุปมติของที่ประชุมเป็นเด็ดขาด ทรง
เลือกกระทำตามคำแนะนำของกรมหมื่นเทววงศ์วโรปathy ให้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
กลับไปสำรวจจำนวนข้าราชการที่เบิกเงินต่ำกว่าอัตราทั้งหมด พร้อมทั้งคำนวณเงินที่จะ
ต้องจ่ายเพิ่มตามอัตราที่แท้จริงมาเสนอต่อที่ประชุมครั้งต่อไป

จากรายงานของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติที่เสนอต่อเสนาบดีสภาครั้งต่อมา
ปรากฏว่ามีจำนวนข้าราชการเบิกเงินต่ำกว่าอัตราทั้งหมดถึง ๑,๑๓๖ คน คิดเงินที่จะต้อง
เพิ่มเป็นปีละ ๑๕๓,๕๘๒ บาท (โดยไม่รวมข้าราชการของกระทรวงการทหาร) แต่ทั้งนี้
กระทรวงธรรมการ มหาดไทย ท่างประเทศ กรมราชเลขาธิการและราชบัณฑิตสถาน
ต่างแสดงความจำนงว่าไม่ต้องการเพิ่มเงินให้ข้าราชการของตนแต่อย่างใด คงมีแต่
กระทรวงพาณิชย์และคมนาคมกระทรวงเดียวที่ยืนยันว่า หากรัฐบาลอนุญาตให้กระทรวง
กลาโหมเพิ่มเงินเดือนในยศเดิมได้ กระทรวงพาณิชย์ฯ ก็จะขอใช้สิทธิตามอย่างนั้นบ้าง

การอภิปรายยืดเยื้อด้วยการเจรจาหลักเลี้ยวของนายพลเอกพระองค์เจ้า
บวรเดช ทั้งองค์ผู้ทรงเป็นประธานเองก็ทรงวิร้อที่จะตัดสินพระทัยอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป
ทั้ง ๆ ที่เสียงจากสมาชิกส่วนใหญ่ไม่เห็นควยกับการกระทำของเสนาบดีกระทรวงกลาโหม
โดยเฉพาะสมเด็จพระยาจักรพรรดิราชานุภาพนั้นทรงคัดค้านอย่างเต็มที่ ในที่สุดเมื่อมี
การออกความเห็นเรียงตัว สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตก็ต้องทรงยอมรับ
มติของที่ประชุมอย่างไม่มีทางหลักเลี้ยว ทรงยอมรับว่า "...ถ้าจะกล่าวตามตัวหนังสือ
เป็นขั้คกับมติของเสนาบดีสภาที่ใ้ควางหลักไว้ก่อนแนไม่มีปัญหา..."^๒ ดังนั้นให้กระทรวง
กลาโหมจ่ายเงินเดือนนายทหารซึ่งได้รับเลื่อนชั้นเงินเดือนในยศเดิม ๕๑ นาย เฉพาะที่
ได้ทรงจ่ายไปแล้ว และให้ทรงการจ่ายเพิ่มอีกต่อไป^๓

^๑ เรื่องเดียวกัน.

^๒ กจข. ร.๗ ค.๑๑/๒๓ รายงานการประชุมเสนาบดีสภา ครั้งที่ ๕/๒๔๗๔
วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๔๗๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า นายพลเอกพระองค์เจ้า
 ขวร เชนทรงเจตนาฝ่าฝืนมติของเสนาบดีสภาอย่างชัดแจ้ง ทรงใช้วิธีคือแหวงและพยายาม
 เจรจาหาข้อหลีกเลียงเพื่อเอาชนะ แม้จะทรงได้รับการคัดค้านอย่างแข็งขันจากสมเด็จ
 กรมพระยาคำรงราชานุภาพ จนกระทั่งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต องค์
 ประธาน ซึ่งเป็นฝ่ายสนับสนุนกระทรวงกลาโหมมาตลอด จะทรงยอมจำนนแล้วก็ตาม
 แต่นายพลเอกพระองค์เจ้าขวร เชนยังทรงอ้างว่า ทรงกระทำทุกอย่างโดยความเห็นชอบ
 ของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติและอธิบดีกรมบัญชีกลาง" ทั้ง ๆ ที่ตามเท็จจริงแล้ว
 อธิบดีกรมบัญชีกลางได้เคยพยายามชี้แจงไปยังปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหมแล้วว่า

การเพิ่มเงินเคื้อนเพราะเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งนั้น กรมบัญชีกลางตกลงส่งจ่าย
 แล้ว แต่การเลื่อนชั้นเงินเคื้อน ชั้น ๓ เป็นชั้น ๒ หรือชั้น ๒ เป็นชั้น ๓ ในตำแหน่ง
 เคื้อน ตามหลักการพิเศษถือว่าขัดกับขอรห้ามเรื่องให้งคการขึ้นเงินเคื้อนประจำปี^๒

ในลักษณะเช่นนี้การกระทำของนายพลเอก พระองค์เจ้าขวร เชนจึงยิ่งแลดู
 คล้ายจะเป็นการแก่งล่งล้องคึกกับเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ด้วยว่าทั้งสองฝ่าย
 ต่างเคยโต้แย้งในเรื่องการใช้จ่ายเงินมากแล้วหลายครั้ง และมีพยายามเอาชนะกัน
 อยู่เสมอ สำหรับครั้งนักเช่นกัน ทั้ง ๆ ที่นายพลเอกพระองค์เจ้าขวร เชนทรงทราบถึง
 ขอตกลงเกี่ยวกับการเลื่อนชั้นเงินเคื้อนของเสนาบดีสภามาแล้ว แต่พระองค์กลับทรง
 กระทำในสิ่งตรงกันข้าม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทรงคาดคิดว่า พระองค์จะต้องได้รับการ
 สนับสนุนจากสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต โดยอาศัยเหตุผลในหลักการ ของ

^๑ กจข. ร.๗ ค.๑๑/๒๓ รายงานการประชุมเสนาบดีสภา ครั้งที่ ๘/๒๔๗๔
 วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๔๗๔.

^๒ กจข. ร.๗ ค.๑๑/๒๓ เล่ม ๒ สำเนาที่ ๓๓/๔๖๐ หนังสือพระไชยสมบัติ
 อธิบดีกรมบัญชีกลาง เรียบน พระยากลาโหมราชเสนา ปลัดทูลฉลองกระทรวงกลาโหม
 ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๔๗๔.

ทหาร และความสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นการ ส่วนพระองค์^๑ เป็นพื้นฐานนำไปสู่ความสำเร็จ ในการโต้แย้งกับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติดังเช่นที่เคยเป็นมาในครั้งก่อน ๆ

อย่างไรก็ดีการตัดสินใจที่มิสนับสนุน เจ้าข้างพระองค์เจ้าบวรเดชของ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตในช่วงสุดท้ายของการอภิปรายนั้นนับว่าเป็นการ ตัดสินพระทัยที่ถูกตอ้ง เพราะถ้าหากทรงยินยอมให้กระทรวงกลาโหมทำตามใจโดยไม่คำนึง ถึงหลักการที่เสนาบดีสภาเคยวางไว้ ผลเสียหายที่ตามมาคือการเสียเงินก้อนใหญ่สำหรับ จ่ายให้แกข้าราชการในกองทัพเบิกเงินเดือนค่ากว่าอัตรา เพื่อรักษาความเสมอภาคกัน อันจะเป็นการทำให้ฐานะการเงินของประเทศยิ่งทรุดหนักลงกว่าเดิม ทั้งยังจะเป็นการ สูญเสียหัวใจการทำงานของเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ นอกจากนี้ปฏิบัติการ คัดค้านการกระทำของพระองค์เจ้าบวรเดชยังรุนแรงถึงกับนายพลเรือเอกกรมขุนสิงหวิกรม เกรียงไกร เสนาบดีกระทรวงทหารเรือจะขอลาออกจากตำแหน่ง ถ้าหากรัฐบาลยอม-

^๑ จากบันทึกของกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม ในที่ประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๕/๒๔๙๔ กราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงกล่าว่า "...ถ้าท่านผู้ทรงเป็นประธานจะลงรับสั่งกับตัว เสียก่อนนั้นดี เพราะเสนาบดีกระทรวงกลาโหมเคยถือสนิทต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และกับองค์ผู้เป็นประธาน..." กจช. ร.๙ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๕/๒๔๙๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๙๔.

ออนขอให้แกกระทรวงกลาโหม^๑

ยิ่งไปกว่านั้นผลเสียประการสำคัญที่นับว่าร้ายแรงที่สุดก็คือ ความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงของเสนาบดีสภา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวางจุดมุ่งหมายไว้ว่าจะให้เสนาบดีสภาเป็นหน่วยงานที่ช่วยแบ่งเบาภาระในการปกครองแผ่นดินตามหลักรัฐธรรมนูญที่มุ่งให้หน่วยงานราชการทุกหน่วยลงรูปเดียวกันและมีความรับผิดชอบร่วมกันซึ่งกันมา^๒ การนำข้าราชการใด ๆ เข้าประชุมปรึกษาในเสนาบดีสภาจะต้องมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นเสียก่อนที่จะลงมติชี้ขาด เพื่อเปิดโอกาสให้เสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ได้แสดงความคิดเห็นตามแนวทางแห่งประชาธิปไตย และเพื่อ

^๑ กจข. ร.๗ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๕/๒๔๗๔
วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๗๔.

สาเหตุที่นายพลเรือเอกกรมขนส่งวิกรมเกรียงไกรทรงยืนยันจะขอลาออกนั้น มีเหตุผลเบื้องหลังนอกเหนือไปจากความไม่พอใจในการฝ่าฝืนมติเสนาบดีสภาของนายพลเอกพระองค์เจ้าวรเดช ซึ่งสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงอธิบายไว้ว่า เป็นเรื่องที่มีสาเหตุมาจากความไม่พอใจของทหารเรือต่อเสนาบดีกระทรวง เพราะเมื่อทหารเรือทราบข่าวทางทหารบกได้สั่งเลื่อนชั้นในยศเค็ม "...ทหารเรือก็หาว่านายทำก็เกินไปหรือโง่..." ครั้งเมื่อการประชุมพิจารณาของเสนาบดีสภาครั้งแรกผ่านพ้นไป นายพลเอกพระองค์เจ้าวรเดชก็ทรงโอ้อวดว่า พระองค์จะต้องประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน ซึ่งขานนี้ทำให้ "...ทหารบกล้อกันซุบซา ทหารเรือสั่นระรัว..." และเป็นที่แน่นอนว่าถ้ากระทรวงกลาโหมทำได้สำเร็จจริง บรรดาทหารเรือต้องไม่พอใจในตัวนายพลเรือเอกกรมขนส่งวิกรมเกรียงไกรอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ นายพลเรือเอกกรมขนส่งวิกรมเกรียงไกรจึงทรงคัดค้านต่อการกระทำของนายพลเอกพระองค์เจ้าวรเดชอย่างเต็มที่

^๒ กจข. ร.๗ สบ.๒๐.๔๗/๑ ส่วนพระองค์สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
"ร่างพระราชดำรัสทรงพระราชนิยมกรณียกิจของอภิรัฐมนตรีสภา" (ไม่ปรากฏวันที่).

โองานของทุกกระทรวงประสานสอดคล้องกัน ตั้งจุดมุ่งหมายที่วางไว้ไว้มากที่สุด ถ้าหากว่า นายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชทรงสามารถฝ่าฝืนมติที่เสนาบดีไคววางไว้ได้สำเร็จ ก็ยอมเป็นที่คาดการณ์ล่วงหน้าไควว่า มติใด ๆ ที่เสนาบดีสภาจะลงความเห็นใดครั้งต่อ ๆ ไปย่อมปราศจากความหมายโดยสิ้นเชิง

ถึงแม้ว่ากรณีไควแย้งกันระหว่างเสนาบดีกระทรวงกลาโหม และเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ จะสิ้นสุดลงด้วยการระงับคำสั่งเลื่อนขึ้นเงินเดือนนายทหาร ๕๑ นายตั้งกลาแล้ว แต่ทว่าความยุ่งยากต่าง ๆ ยังไม่หมดสิ้นลงอย่างแท้จริง เพราะปรากฏว่าหลังจากการประชุมลงมติของเสนาบดีสภาเพียงวันเดียว นายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหม ก็ทรงแสดงปฏิกิริยาตอบโต้ด้วยการยื่นใบลาออกจากตำแหน่งทันที โดยอ้างเหตุผลว่า เนื่องจากองค์ประธาน (ในที่ประชุมเสนาบดีสภา) ทรงวินิจฉัยว่าพระองค์ "กระทำผิด" จนต้องถอนคำสั่งขึ้นเงินเดือนนายทหารบางส่วนที่พระองค์ทรงสั่งการไปแล้ว ทำให้เกิดความไม่เสมอหน้ากัน เป็นที่ทรมานแก่นายทหารบางส่วน รวมทั้งตัวนายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชด้วย เมื่อทรงทำความผิดก็ขอกราบถวายบังคมลาออกจากราชการทหารตามกฎหมายแห่งวินัยทหาร^๒

การลาออกของนายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดช นับว่าเป็นการกอดความวุ่นวายให้แก่วงการรัฐบาลอีกเป็นครั้งที่ ๒ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเวลาที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสต่างประเทศ ตามธรรมเนียมแต่เดิมมาถ้าพระเจ้าแผ่นดินไม่ประทับอยู่ในพระนคร เสนาบดีจะลาออกไม่ได้ แม้ว่าจะทรงมอบพระราชอำนาจในการตัดสินใจพระทัยในขอราชการต่าง ๆ ให้แก่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ผู้สำเร็จ-

กจช. ร.๙ ก.๓/๖ หนังสือที่ ๒๖๐๓/๙๔ พระองค์เจ้าบวรเดช เรียน
เจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการ ลงวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๔๙๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

ราชการแผ่นดินรักษาพระนครแล้วก็ตาม แต่เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญมาก สมเด็จพระเจ้า
 ฟากรมพระนครสวรรคตพรินิตเองก็ไม่อาจตัดสินพระทัยให้เค็ดชากลงไปได้ ทรงวิตก
 กังวลจนถึงกับทูลถามสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาต๋องราชานุภาพว่า พระองค์ควรจะตัดสิน
 พระทัยอย่างไรดี^๑ ในที่สุดเมื่อทรงนำเรื่องนี้เข้าสู่ที่ประชุมอภิรัฐมนตรีก็ตกลงกันว่า
 ควรจะมีโทรเลขกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ทรงมีพระบรม
 ราชวินิจฉัย ในที่สุดก็มีพระราชโทรเลขตอบพระราชนานุญาตให้ นายพลเอกพระองค์
 เจาบวรเดช ลาออกจากตำแหน่งได้ตามต้องการ^๒

ผลสะท้อนที่เกิดจากการลาออกของนายพลเอกพระองค์เจาบวรเดช

การลาออกของนายพลเอกพระองค์เจาบวรเดช ไม่เพียงแต่จะก่อความวุ่นวาย
 ให้แก่รัฐบาลเท่านั้น หากแต่ก่อให้เกิดผลทางด้านอื่น ๆ อีก โดยเฉพาะในส่วนพระองค์
 สมเด็จพระเจ้าฟากรมพระนครสวรรคตพรินิต เป็นที่น่าสังเกตว่า พระองค์ทรงรีรอ ไม่กล้า
 ตัดสินพระทัยในการยื่นใบลาออกของพระองค์เจาบวรเดชแต่อย่างใด เมื่อทรงนำเรื่อง
 เข้าปรึกษาในอภิรัฐมนตรีสภา ก็ทรงแสดงพระคำวิไปในทางไม่เห็นชอบกับการลาออกนั้น
 อย่างชัดเจน ทรงกล่าว่า "...ส่วนเสนาบดีที่ยังสามารถก็ควรอาสา ไม่ควรเอาความ
 ไม่พอใจส่วนตัว หรือเพราะเห็นแก่หน้ายิ่งกว่าประโยชน์ของราชการ..."^๓ นอกจากนี้
 นั้นยังทรงเฉลอแสดงความคิดเห็นที่นับว่าไม่สมควรอย่างยิ่งคือ ทรงเสนอว่าควรนำเรื่อง

^๑ กจช. ร.๗ สบ.๒.๔๔/๑๖๑ ส่วนพระองค์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาต๋องราชานุภาพ
 "บันทึกเรื่องพระองค์เจาบวรเดชลาออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม"

มิถุนายน ๒๔๗๔.

^๒ กจช. ร.๗ ก.๓/๖ พระราชโทรเลขตอบของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
 เจ้าอยู่หัว ฉบับลงวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๔๗๔ ถึง สมเด็จพระเจ้าฟากรมพระนครสวรรคตพรินิต.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

นี้กลับเข้าสู่ที่ประชุมเสนาบดีสภาอีกครั้ง เพื่อให้เสนาบดีสภาอนุมัติที่ว่า "พระองค์เจ้า
 บวร เชนกระทำผิด" นั้นเสีย ความเห็นดังกล่าวนี้เป็นการทำลายมติของเสนาบดีสภา
 ทำลายความมั่นคงในการปฏิบัติงานและความสำคัญของการ ลงมติเยี่ยงราชาธิปไตยที่
 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมุ่งหวังไว้ลงอย่างสิ้นเชิง นับว่าเป็นเรื่อง
 นาคติที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตผู้ทรง เกรงครัตติในระเบียบการงานจะมี
 ความเห็นเช่นนั้น อยากรู้ก็เมื่อทรงถูกทวงติงจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตถึง
 อภิรัฐมนตรีผู้ทรงอาวโโส สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตก็ปล้ำสู้กับพระองค์
 ครัสต์แกว่า "...แม่พระคำวิเศษพระองค์เองจะแปลกไปบ้างแล้วและทรงโปรด แต่
 อนุวรรตตามความเห็นส่วนมากเสมอ...แต่ความจริงก็ทรงเห็นใจที่ลาออก ถ้าใครรู้จัก
 บวร เชนดีก็จะต้องเห็นเวลานาลาออก..."^๑

เกี่ยวกับเรื่องนี้เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปแล้ว จะเห็นได้ว่ามีเงื่อนงำอยู่ไม่
 น้อย ถ้าจะดูตามสายตาของคนทั่วไปหรือในทัศนะของเหล่าทหารบก การลาออกของ
 นายพลเอกพระองค์เจ้าบวร เชนเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจมาก เนื่องจากทรงพยายามต่อสู้
 เพื่อผลประโยชน์ของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาอันเป็นลักษณะของนายที่ดี แต่ขอความในหนังสือ
 ลาออกนายพลเอกพระองค์เจ้าบวร เชนทรงพยายามเน้นให้เห็นว่า ทรงลาออกโดยไม่มี
 ความผิด แต่เนื่องจาก "...ผู้ทรงเป็นประธานในเสนาบดีสภาได้ทรงวินิจฉัยว่า ข้าพเจ้า
 ทำผิด...ข้าพเจ้าต้องสิ่งเล็กน้อยบ้างบางส่วน...ทำให้ นายทหาร ๕๑ นายไม่ได้
 รับการ เลียนชั้นเงินเดือน..."^๒ ในลักษณะเช่นนี้ผู้ที่อยู่ภายนอกเหตุการณ์ย่อมจะเห็นว่า
 นายพลเอกพระองค์เจ้าบวร เชน ทรงมีน้ำใจเสียสละและเป็นผู้ถูกตองอย่างแท้จริง ฉะนั้น

^๑ กจช. ร.๗ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๕/๒๔๙๔
 ลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๙๔.

^๒ กจช. ร.๗ ก.๓/๖ สำเนาที่ ๖๒๖๒ หนังสือที่ ๒๖๐๓/๙๔ นายพลเอก
 พระองค์เจ้าบวร เชนขอพระราชทานลาออกจากตำแหน่ง ลงวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๔๙๔.

จึงไม่น่าแปลกที่พระองค์จะทรงได้รับความนิยมนิยมชมชอบอย่างมากในหมู่ทหารบก

ในขณะที่เกี่ยวกับความรู้สึกที่ทหารมีต่อรัฐบาล ย่อมจะเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือมองเห็นไปว่ารัฐบาลจงใจคัดค้านผลประโยชน์ของทหาร และที่สำคัญที่สุดเป้าหมายแรง ความเกลียดชังย่อมตกอยู่แก่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งนายพลเอก พระองค์เจ้าบวรเดชทรงปัดความรับผิดชอบทั้งหมดมาให้ โดยการกล่าวอ้างว่าสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต เป็นผู้วินิจฉัยว่าพระองค์กระทำผิด ทั้ง ๆ ที่โดย ความจริงแล้วมติดังกล่าวจะต้องมาจากเสนาบดีสภาเท่านั้น เจตนาในการกล่าวหาเช่นนี้ อาจจะมีเบื้องหลังมาจากความไม่พอใจที่ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรง เปลี่ยนท่าทีจากการสนับสนุนทหารมาเป็นการคล้อยตามความเห็นของเสนาบดีคนอื่น ๆ เพราะเท่าที่เป็นมานายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชมักจะได้รับการสนับสนุนจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตจนประสบความสำเร็จเสมอ และในการตั้งเงินเดือนขึ้น เงินเดือนนายทหารครั้งนี้ นายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชอาจจะทรงตั้งความหวังไว้ว่า พระองค์จะทรงประสบความสำเร็จอีกเช่นเคย ครั้นผลที่ได้กลับตรงกันข้ามทำให้นายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชผู้มีนิสัยก้าวร้าว ตามใจตัวเองและคู่มือหลาย ๆ เกิดความไม่พอใจและอาฆาต ทรงเจตนาบิดเบือนความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ โดยการใช้อยคำคลุมเครือมาเป็นเครื่องมือ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตซึ่งทรงคุ้นเคยกับ นายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชเป็นอย่างดี ย่อมจะทรงเข้าใจในเจตนาได้ไม่ยากนัก เพราะไม่เช่นนั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตคงจะไม่ทรงวิตกกังวลจนถึงกับ นำเอาข้อความในหนังสือลาออกของนายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชมาแถลงชี้แจงในที่ ประชุมอภิรัฐมนตรีสภาเป็นแน่^๒ ทรงแกว่า พระองค์ไม่ได้ทรงเป็นผู้วินิจฉัยว่านายพลเอก

^๑ กจช. ร.๓ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรี ครั้งที่ ๘/๒๔๗๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๗๔ ตามความเห็นของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต กับสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน.

^๒ กจช. ร.๓ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิปรายมนตรีสภา ครั้งที่ ๘/๒๔๗๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๗๔.

พระองค์เจ้าบวรเดชกระทำผิด หากแต่เป็นมติของเสนาบดีสภาอันเป็นความเห็นส่วนมาก และทรงตั้งแจงประโยคที่นายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชอ้างว่าทรงลาออกเพราะถูกตำหนิว่ากระทำผิดนั้น ว่าที่จริงแล้วเสนาบดีสภาได้ลงมติว่า เสนาบดีสภาโหมทำไปโดยแปลความเข้าใจผิด "...ที่ประชุมไม่ได้ชี้ว่าโหมทำผิด... ถ้าหากลงมติว่าเป็นการทำผิดแล้วจะต้องคืนเงินนั้นด้วย..."^๑

อย่างไรก็ตามสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต อาจจะทรงหวังว่าหากนายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชถอนใบลาออก แล้วกลับเข้ารับราชการตามเดิม ความไม่พอใจในหมู่ทหารบกที่มีต่อพระองค์คงจะบรรเทาลง ฉะนั้นจึงทรงรีรอไม่ควนตัดสินพระทัยลงไปอย่างเด็ดขาด ทรงพยายามถ่วงเวลาโดยการนำเรื่องเข้าปรึกษาหารือเสียดียงในอภิรัฐมนตรีสภา แต่อภิรัฐมนตรีสภาส่วนใหญ่ต่างก็เห็นด้วยกับการลาออกของนายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดช ในที่สุดสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตจึงต้องทรงเปลี่ยนท่าทีมาคล้อยตามความเห็นส่วนใหญ่ว่า "...ในขั้นแรกก็ได้ดำริถึงเรื่องให้บวรเดชถอนใบลาออกแต่เมื่อได้พิจารณาเหตุทั้งหลาย เห็นว่าควรให้ลาออกเสียที่เดียวดีกว่า..."^๒

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงกลายเป็น "แพะรับบาป" อย่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้วาพระองค์จะทรงตระหนักดีถึงเรื่องนี้ แต่ทรงแก้ไขอะไรไม่ได้เลย ยิ่งไปกว่านั้นยังปรากฏว่านายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชยังทรงพยายามเผยแพร่เรื่องนี้โดยผ่านทางหนังสือพิมพ์^๓ จะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม แต่ยอมเป็นที่แน่นอนว่าในเมื่อข่าวออกมาจากกระทรวงกลาโหม ขาวนั้นยอมปราศจาก

^๑ กจช. ร.๗ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๘/๒๔๗๔

วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๗๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ กจช. ร.๗ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๑๑/๒๔๗๔

วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๗๔.

ความเป็นกลางอย่างแท้จริง ภาวะเช่นนี้รัฐบาลจึงตกอยู่ในสภาพที่ถูกโจมตีโดยที่สังคมที่สุจริต
นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสลดใจอย่างยิ่งสำหรับการกระทำที่ปราศจากความยั้งคิดของนายพล
เอกพระองค์เจ้าวรเดช ที่ทรงเจตนาฆ่าให้ทหารเกิดความไม่พอใจมากขึ้น

ความไม่พอใจของทหารบกโดยเฉพาะนายทหาร ๕๑ นาย ที่ถูกสั่งระงับการ
ขึ้นเงินเดือน เป็นที่ตระหนักดีของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะในทันที
ที่พระองค์เสด็จกลับจากสหรัฐอเมริกา ทรงมีพระราชดำรัสยืนยันความสุจริตพระทัยของ
พระองค์ต่อบรรดานายทหารว่า "...ข้าพเจ้านั้นไม่ได้เกลียดทหาร ไม่ใช่เห็นข้าศึกของ
ทหาร ไม่ได้คิดจะเลิกทหาร... ข้าพเจ้าไม่ใช่คนที่เห็นว่าทหารไม่จำเป็น..."^๑ เพื่อ
แก้ความเข้าใจของทหารที่มีต่อรัฐบาลให้ดีขึ้น พร้อมกันนี้ทางคณะอภิรัฐมนตรีสภาเองก็
คาดหวังว่าอาจจะบรรเทาความไม่พอใจได้ โดยวิธีดึงความสนใจของทหารไปสู่เรื่องอื่น ๆ
เช่น การเปลี่ยนตัวเสนาบดีเป็นต้น^๒

จากการประชุมตกลงของอภิรัฐมนตรีสภา ในวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๙๕ ที่ประชุม
เห็นชอบว่า ควรจะให้นายพลเอกพระองค์เจ้าอลองกฎ เสนาธิการทหารบก เข้ามารับ
ตำแหน่งผู้รั้งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม ส่วนตำแหน่งเสนาธิการทหารบกที่ว่างลง พระ-
บาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า นายพลโทพระยาสิทธิราชเค โชชัย
(สวัสสี บุณนาค) แม่ทัพกองทัพบก ๑ มีอาวุโสกว่าบรรดานายทหารในรุ่นเดียวกัน และมี
ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เลื่อนขึ้นมาเป็น
เสนาธิการทหารบก ส่วนตำแหน่งแม่ทัพ เจ้ากรมอื่น ๆ ก็มีการเลื่อนย้ายดังนี้คือ^๓

^๑"พระราชดำรัสตอบในงานเลี้ยงของสโมสรกลาโหม," ราชกิจจานุเบกษา
๔๔(๕ พุศ.จิกายน ๒๔๙๕) : ๓๑๑๒.

^๒กจข. ร.๙ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๘/๒๔๙๕
วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๙๕.

^๓กจข. ร.๙ ก.๓/๒ ประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่องย้ายนายทหารรับ
ราชการ วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๙๕.

นายพลตรี พระยาอินทรวชิต ผู้บัญชาการกองพลที่ ๓ มาดำรงตำแหน่ง
แม่ทัพกองทัพที่ ๑

นายพลตรี พระยาอนุภาพไตรภพ ผู้ช่วยฝ่ายทหารกรมเสนาธิการทหาร
บก มาดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองพลที่ ๓ (นครราชสีมา)

นายพันเอก หม่อมเจ้านักขัตติมงคล หัวหน้าแผนกที่ ๓ กรมเสนาธิการ
ทหารบก มาดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายทหาร

นายพันโท พระสราภัยสดุฎิการ ผู้อำนวยการโรงเรียนเสนาธิการทหารบก
มาดำรงตำแหน่ง หัวหน้าแผนกที่ ๓ กรมเสนาธิการทหารบก

นายพันตรี หลวงสรวิฑูสมรรถ ผู้บังคับกองพันที่ ๓ กรมทหารราบที่ ๒
รักษาพระองค์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกที่ ๔ กรมเสนาธิการทหารบก

หลังจากปัญหาเรื่องนายพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชสิ้นสุดลง รัฐบาลก็ต้องหัน
ไปสนใจในปัญหาเศรษฐกิจของประเทศที่ท่าทางจะทรุดหนักลงอีก ปรากฏว่า ในช่วงครึ่ง
แรกของ พ.ศ. ๒๔๙๔ รายได้ของรัฐบาลตกต่ำลงจากที่ประมาณไว้ถึงร้อยละ ๒๗.๑๓
ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ไปจนถึงสิ้นปีโดยไม่มีการจ่ายเงินเกินงบประมาณ จะทำให้รายจ่ายจริง
สูงกว่ารายได้จริงถึง ๑๔ ล้านบาท ดังนั้นรัฐบาลจึงได้จัดตั้งอนุกรรมการเสนาบดีสภา
ขึ้นเพื่อทำหน้าที่จัดคูลงงบประมาณให้เข้าสู่ศูนย์กลาง โดยใช้มาตรการกักตุนรายจ่ายและ

ก.๓/๒ ประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่องย้ายนายทหารรับราชการ
วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๙๔.

๒ กจช. ร.๓ ก.๓/๒ หนังสือกลาโหมที่ ๔๔๐๒/๒๔๙๔ เรื่อง เลื่อนย้ายนาย
ทหารรับราชการตำแหน่งชั้นผู้บังคับการกรม วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๙๔.

๓ กจช. มี.๓ ค.๑๓.๓/๒ ลายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต
กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๔.

หาทางเพิ่มรายได้จากการตั้งภาษีอากรอย่างใหม่^๑ ผลงานอันดีแรกของอนุกรรมการฯ ชุดนี้คือ การตัดทอนงบประมาณรายจ่ายของกระทรวงต่าง ๆ ใ้ได้รับใน พ.ศ. ๒๔๗๔ ใ้ลดคนอยดง รวมทั้งสิ้นคิดเป็นเงินถึง ๓,๑๕๕,๑๒๐ บาท และเมื่อรวมกับรายการที่คิด หักลบกับรายได้ที่คาดว่าจะได้จากการออกพระราชบัญญัติอัตราภาษีศุลกากรเพิ่มเติมแล้ว ก็ประมาณว่าการขาดดุลจะลดลงเหลือเพียง ๑๓ ล้านบาท^๒

การตัดทอนรายจ่ายกลางปีเช่นนี้ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงปัญหาการขาดแคลน อย่งหนักที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ เพราะเท่าที่ผ่านมาไม่เคยปรากฏการดุลย์งบประมาณกลางปีเช่นนี้เลย ส่วนใหญ่มักจะเป็นการพิจารณาตัดทอนจากโครงการที่กระทรวง ต่าง ๆ เสนอขึ้นมาในช่วงก่อนที่จะประกาศออกพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีเท่านั้น จากการตัดทอนรายจ่ายของรัฐบาล ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ปรากฏว่า กระทรวง ฝ่ายป้องกันพระราชอาณาจักร ถูกตัดงบประมาณตั้งตารางต่อไปนี้^๓

^๑ กจช. ร.๗ ค.๑๔/๒ รายงานการประชุมเสนาบดีสภา ครั้งที่ ๓๗/๒๔๗๔
วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๗๔.

^๒ กจช. ร.๗ ก.๓/๒ สำเนาการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๑๓/๒๔๗๔
วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๔๗๔.

^๓ กจช. ร.๗ ค.๑๕.๓/๒ ดายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอเจ้าฟ้ากรม พระนครสวรรค์พิณิต กรามบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๗๔.

ตารางที่ ๖

แสดงการตัดทอนงบประมาณของกระทรวงการทหารใน พ.ศ. ๒๔๗๔

กระทรวง	งบประมาณที่ได้รับใน พ.ศ. ๒๔๗๔	ส่วนที่ถูกตัด	คิดเป็นร้อยละ
กลาโหม	๑๐,๓๒๖,๐๐๐	๔๑๘,๒๕๐	๔.๐๕
กรมแผนที่	๕๖๘,๗๖๕	๓๗,๔๓๒	๖.๕๘
กรมอากาศยาน	๒,๓๐๐,๐๐๐	๑๑๒,๐๖๒	๔.๘๗
ทหารเรือ	๓,๕๕๕,๐๐๐	๓๘,๓๖๑	๑.๐๘
กรมอุทกศาสตร์	๒๑๐,๐๐๐	-	-
รวม	๒๖,๙๕๔,๗๖๕	๖๐๖,๑๐๖	๑๖.๕๘

ที่มา กจช. ร.๗ ค.๑๕.๓/๒ ลายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้า
กรมพระนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๗๔.

การรวมกระทรวงทหารเรือเข้ากับกระทรวงกลาโหม

จากความจำเป็นในการตัดทอนรายจ่ายดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ตกลงใจว่า
ใน พ.ศ. ๒๔๗๔ จะต้องรวมเอากระทรวงฝ่ายป้องกันพระราชอาณาจักรทั้งสองเข้าไว้
ด้วยกัน เพื่อเป็นการประหยัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นในอันที่จริงโครงการรวม
กระทรวงทั้งสองนี้ได้เคยคิดกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๑ แล้วครั้งหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเมื่อ
จะลดรายจ่ายในอันที่จำเป็น เช่นเดียวกัน แต่ในขณะนั้นภาวะเศรษฐกิจของประเทศมีแนวโน้ม

กจช. ร.๗ สบ.๒.๓๘/๑ สถาปองกันพระราชอาณาจักรนัดประชุมสมาชิก
หนังสือที่ ๑/๑๑ ลงวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๔๗๑.

ว่าจะเกิดขึ้น สถาปองกันพระราชอาณาจักรจึงตกลงระงับเรื่องนี้ไว้ก่อน แต่ทั้งนี้ก็มีไคละเลย
เสียทีเดียว ได้มีการจัดเตรียมการไว้สำหรับอนาคต โดยจัดตั้งอนุกรรมการสถาปองกัน
พระราชอาณาจักรขึ้นชุดหนึ่ง มีกรรมการส่วนใหญ่เป็นทหาร^๑ ทำหน้าที่เตรียมการศึกษา
วางนโยบายประสานงานของทั้งสองกระทรวง เตรียมแผนงานงบประมาณ แผนการรบ
และกองทัพ ให้สองรูประเบียบคล้ายคลึงและประสานงานซึ่งกันและกัน^๒ เพื่อว่าเมื่อถึง
เวลารวมกันเขาจริง ๆ จะได้นำโครงการนี้มาดำเนินการได้โดยสะดวก

เกี่ยวกับโครงการนี้ คาควาร์รัฐบาลคงจะคิดดำเนินการอีก เมื่อภาวะการเงิน
ของประเทศทรุดหนักลงตอนกลาง พ.ศ. ๒๔๗๓^๓ แต่พอดีเกิดเรื่องนายพลเอกพระองค์
เจ้าบวรเดชขึ้นเสียก่อน เรื่องจึงชะงักไป มาเริ่มต้นอย่างจริงจังอีกเมื่อมีการจัดทอน
รายจ่ายกลางปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๔ ที่ประชุมอภิรัฐมนตรีสภาตกลงเห็นชอบกับ
โครงการนี้ โดยเล็งเห็นว่าผลประโยชน์สำคัญของการรวมกระทรวงทั้งสองว่า จะเป็น
การช่วยลดรายจ่ายตามอัตราส่วนงบประมาณที่ถูกลดลง ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัส
ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชทานแกบรรคานายทหารคราว
ประชุมใหญ่ เพื่อรวมกระทรวงทั้งสองว่า "...แต่ก่อนเมื่อแยกเงินกัน ต่างคนต่างเหมา
ไปทำ ใครเก็บเงินใครเอาไปใช้ตามเรื่อง การที่ต่างคนต่างทำไปนั้น ไม่รู้ถึงกันว่าใคร
ทำอะไร และไม่รู้อะไรเสนาบดีคนอื่น ๆ คือคณะเสนาบดี เพราะฉะนั้นจึงมีเสียงบอย ๆ

^๑ กจข. ร.๗ ก.๑๑/๗ ดายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์
วรพินิต ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๑.

^๒ กจข. ร.๗ สบ.๒.๓๗/๑ หนังสือที่ ๑/๑๑ สถาปองกันพระราชอาณาจักร
นัดประชุมสมาชิก วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๔๗๑.

^๓ กจข. ร.๗ ก.๑/๓๖ สำเนาการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๒๔/๒๔๗๔
วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๗๑.

วาทหารใช้เงินเปลือง..."^๑ ค่ายเหตุนี้เมื่อโปรดเกล้าฯ ทางฝ่ายทหารทำการประชุม
ปรึกษาวางแผนการรวมกรมกองต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จึงทรงย้าว่า เมื่อรวมกันแล้วควรจะ
ให้ประหยัดจริง ๆ มิฉะนั้นอาจจะเกิดการครหาขึ้นได้^๒

อนึ่ง หากพิจารณาถึงงบประมาณของกระทรวงทั้งสอง ในปีก่อน ๆ ที่ผ่านมา
จะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญแก่กระทรวงกลาโหมอันเป็นราชการฝ่ายทหารบก
มากกว่าราชการฝ่ายทหารเรือมาก ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากความคิดเดิม เมื่อแรกทำการ
ก่อตั้งกิจการทหารเรือใหม่ ๆ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ซึ่งเห็นว่าเป็นการป้องกันเพียงด้านเดียว โดยเมื่อเทียบอัตรากำลังแล้วทหารบกควรมี
ประมาณ ๕ ส่วน ในขณะที่ทหารเรือควรมีเพียง ๒ ส่วน^๓ ค่ายเหตุนี้งบประมาณการ
ป้องกันพระราชอาณาจักรส่วนใหญ่จึงตกอยู่แก่ฝ่ายทหารบกมากกว่าทหารเรือมาโดยตลอด
และยังมีการตัดทอนงบประมาณลง กระทรวงทหารเรือก็ต้องยุบตัวลงจนแทบจะกลายเป็น
เพียงกรมอิสระกรมหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงทหารเรือต้องกันเงินส่วนหนึ่ง
ไว้เพื่อสะสมซื้อเรือและอาวุธ อันเป็นหัวใจสำคัญของกองทัพเรือ แต่เงินที่ได้ก็ไม่เพียงพอ
ถึงแม้ว่าในตอนต้นรัชกาล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงอนุมัติเงินงบประมาณ
ช่วยในการต่อเรือรบ คือเรือรบหลวงสุโขทัย และเรือยามฝั่งอีก ๓ ลำ^๔ ซึ่งเป็นการ

^๑ กจช. ร.๗ ก.๑/๓๗ กระแสพระราชดำริในการประชุมใหญ่ (ครั้งแรก
ที่มีการรวมกระทรวงทหารบกทหารเรือเข้าด้วยกัน) วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๔๗๔.

^๒ กจช. ร.๗ ก.๑/๓๖ สำเนาการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๒๔/๒๔๗๔
วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๗๔.

^๓ กจช. ร.๕ ก.๑/๘ "เรื่องจัดราชการกระทรวงกลาโหม" วันที่ ๒๓ มิถุนายน
ร.ศ. ๑๑๓ (พ.ศ. ๒๔๓๗).

^๔ กองทัพเรือ, พระราชหัตถเลขาที่ ๑/๓๗๔ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ถึงนายพลเรือเอก กรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร ลงวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๑.

เพิ่มกำลังเรือให้มากขึ้น แต่ก็เป็นเพียงส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับความต้องการของกองทัพเรือ และหลังจากนั้นเป็นต้นมาโครงการบำรุงกำลังทางเรือก็ต้องหยุดชะงักลง เพราะถูกตัดทอนงบประมาณ ในที่สุดเมื่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศไม่กระเตื้องขึ้น กองทัพเรือก็ทรุดโทรมลงตามลำดับ จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเห็นชอบว่า การรวมกระทรวงทั้งสองเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะพระองค์ทรงเห็นว่า "...ราชนาวีก็สำคัญควรจะได้รับการบำรุง..." เมื่อมีการรวมกันแล้วก็จะทำให้เกิดประโยชน์คือ "...จะใคร่รวมกันเป็นส่วน ๆ ไม่แบ่งย่อยซึ่งจะทำให้ไม่ใคร่อะไรเลย จะเป็นการทำการได้เป็นขั้น ๆ ตอน เพื่อให้ได้ผล..."^๑

นอกจากเหตุผลประการสำคัญดังกล่าวข้างต้น ถ้าจะพิจารณาโดยหลักความเป็นจริงแล้ว ถึงแม้ว่ากองทัพบก กองทัพเรือ ควรจะต้องแยกกันเนื่องจากลักษณะความแตกต่างของขนาดและเทคนิคทางทหาร แต่การรวมกระทรวงทั้งสองเข้าด้วยกัน ย่อมจะเป็นผลดีในค่านางานธุรการ และฝ่ายบริหารกองกลาง ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานและระเบียบการต่าง ๆ ที่คลัดกันลงรูปเป็นแบบเดียวกัน ทำให้สะดวกต่อการจัดระเบียบการปกครองยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยุบกระทรวงทหารเรือรวมเข้ากับกระทรวงกลาโหม ให้เสนาบดีกระทรวงกลาโหมมีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชากิจการทหารทั้ง ๓ ฝ่าย คือ ทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ นับแต่วันที่ ๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นต้นไป^๒ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ นายพลเรือเอก กรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร เสนาบดีกระทรวง

^๑ กจช. ก.๑/๓๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๒๗/๒๔๙๔
วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๙๔.

^๒ กจช. ร.๙ ก.๑/๓๖ ประกาศรวมกระทรวงทหารเรือ เข้ากับกระทรวงกลาโหม วันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๔๙๔.

ทหารเรือ เขาคำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม ส่วนนายพลเอก พระองค์เจ้า
อลงกฎ ผู้รั้งตำแหน่งกระทรวงกลาโหมเดิม คำรงตำแหน่งรองเสนาบดี^๑

การจัดส่วนราชการ และการบรรจุตัวบุคคลในตำแหน่งใหม่

ภายหลังการรวมกระทรวงกลาโหมและกระทรวงทหารเรือ นายพลเรือเอก
กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร^๒ เสนาบดีกระทรวงกลาโหมคนใหม่ก็ได้รับพระบรมราช
โองการโปรดเกล้าฯ ให้จัดราชการกรมกองของกระทรวงกลาโหมเสียใหม่ โครงการ
ขั้นต้นที่นายพลเรือเอกกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร กราบบังคมทูลเสนอขึ้นไปมีราย
การดังนี้ คือ^๓

๑. รวมกรมปลัดทหารบก และกรมปลัดทัพเรือ เรียกว่ากรมปลัดพระกลาโหม
มีนายพลโทพระยากลาโหมราชเสนา ปลัดทูลฉลองเป็นประธาน นายพลตรีพระยาทรง
อักษร และนายนาวาเอก พระยาครภักย์พิพัฒน์เป็นผู้ช่วย

๒. ลดกรมอุทกศาสตร์ เป็นกรมน้อย ขึ้นต่อกรมเสนาธิการทหารเรือ

๓. แยกกรมปลัดบัญชาทหารบก ออกจากกรมพลธิการ แล้วให้รวมกับกรมปลัด
บัญชาทหารเรือ เรียกว่า กรมปลัดบัญชากระทรวงกลาโหม ทำหน้าที่ดูแลการเงินทั่วไป มี
นายพลเรือโท พระยาคำรงราชพลขันธ์ เป็นปลัดบัญชา นายพันเอกพระยาเสนีย์พิทักษ์
เป็นผู้ช่วย

^๑ กจช. ร.๙ ก.๑/๓๖ สำเนารายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่
๒๓/๒๔๙๔ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๙๔.

^๒ ทรงไต่รับการ เลื่อนขึ้นเป็นกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร เมื่อวันที่ ๘
พฤศจิกายน ๒๔๙๔.

^๓ กจช. ร.๙ ก.๑/๓๖ หนังสือที่ ๔๔๐๒/๙๔ นายพลเรือเอก กรมหลวง
สิงหวิกรมเกรียงไกร กราบถวายบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่
๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๔.

๔. จักรวกรมแพทยสุขาภิบาลทหารบก และกรมแพทย์พยาบาลทหารเรือ
เข้าเป็นกรมเดียวกันเรียกชื่อว่า กรมแพทย์สุขาภิบาลทหาร ขึ้นอยู่ในกรมปลัดกลาโหม

ฝ่ายกองทัพเรือ ให้แม่ทัพเรือเป็นประธานบัญชาการกองเรือรบ ยกเอากอง
เรือพระที่นั่งรักษาพระองค์มาขึ้นกับแม่ทัพเรือ เปลี่ยนนาม กรมยุทธโยธาทหารเรือเป็น
กรมอุหลวงสังกัดกองทัพเรือ โอนงานการช่างนวรรกรม ไปสมทบกรมยุทธโยธาทหารบก
ในสังกัดกรมพลธิการ ในนายพลเรือตรีพระยาปรีชาชลยุทธ ดำรงตำแหน่งแม่ทัพเรือ

โดยสรุปแล้วการจักรวกรมกองในระยะแรกนี้ยังไม่ค่อยจะเรียบร้อย และยัง
ไม่เป็นการประหยัดสมคั่งเจตจำนงของรัฐบาลเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะเป็นระยะถาวรรวม
กระทรวงใหม่ ๆ จะต้องใช้เวลาพิจารณาใรอบคอบ ฉะนั้นจึงได้แตรวมเอากรมกอง
ฝ่ายธุรการและบริการ เข้าด้วยกันก่อน ส่วนกรมใหญ่ที่จำเป็นตองดำเนินกิจการ เป็นอิสระ
ยังคงทำหน้าที่เดิมเพื่อจะได้พิจารณาให้เหมาะสมต่อไป

การเปลี่ยนแปลงเครื่องแบบทหาร พ.ศ. ๒๔๙๕

ในระหว่างที่กระทรวงกลาโหมกำลังพิจารณาจัดระเบียบกรมกองใหม่อยู่นั้น
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำริ ที่จะเปลี่ยนแปลงเครื่องแบบ
ของทหารบก ทหารเรือ ทั้งนี้เนื่องจากทรงทราบมาว่า เครื่องแบบขาวที่ทหารใช้อยู่นั้น
ทำให้สิ้นเปลืองค่าซักฟอก และการมีเครื่องแบบหลายประเภทก็ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ
มากขึ้น ฉะนั้นจึงทรงเห็นว่า ถ้าจะให้ทหารบกทหารเรือแต่งเครื่องแบบปกคีสีกากี หรือ
สีกากีแถบเขียวในโอกาสทั่วไป (ตลอดทั้งในการแต่งเครื่องแบบยศปกติ ครึ่งยศ และ
เต็มยศ ก็ใช้สีกากีได้ เว้นแต่เครื่องแบบเต็มยศใหญ่คงให้ใช้ตามเดิม) ก็คงจะเป็นการ

กระทรวงกลาโหม, คำสั่งสำหรับทหารที่ ๔๒/๑๒๑๐๒ วันที่ ๑ มกราคม
๒๔๙๕ "เรื่องให้รวมกรมแพทย์สุขาภิบาลทหารบกและกรมแพทย์พยาบาลทหารเรือเป็น
กรมเดียวกัน", คำสั่งทหารบก พ.ศ. ๒๔๙๕ (พระนคร : โรงพิมพ์แผนกทหาร, ๒๔๙๕)
ไม่ปรากฏหนา.

ช่วยลดรายจ่ายในเครื่องแต่งตัว ซึ่งเป็นของไม่สำคัญตามสายพระเนตรของพระองค์
 ใดมากที่สุดทีเดียว แต่เมื่อพระองค์พระราชทานพระราชดำรินี้ไปยังเสนาบดีกระทรวง
 กลาโหม และสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ปรากฏว่า นายพลเรือเอก
 กรมหลวงสิงหนวิกรมเกรียงไกร ไม่ทรงเห็นด้วย โศกราบบังคมทูลว่า กวาฬชาวที่ทาง
 ราชการมีสำรองไว้อย่างมากจะหมดก็คงถึง พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งนายพลเรือเอก
 กรมหลวงสิงหนวิกรมเกรียงไกร คาดว่าเศรษฐกิจของประเทศคงจะดีขึ้นแล้ว และหาก
 เปลี่ยนเครื่องแบบขามาเป็นสีก็คงจะไม่มั่งคั่งเท่าที่ควร^๒

สำหรับสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเห็นด้วยตามแนว
 พระราชดำริที่จะเปลี่ยนเครื่องแบบมาเป็นสีก็ แต่ทรงทักท้วงว่า ในเวลาที่มีงานสำคัญ
 ควรจะให้แต่งชุดใหญ่สีขาวอย่างเดิม เพราะเครื่องแบบเต็มยศใหญ่หรือแบบเต็มยศธรรมดา
 โอกาสที่จะได้แต่งมีน้อย และผู้ที่แต่งก็เป็นนายทหารยศสูงเสียดเป็นส่วนน้อย ดังนั้นคงไม่
 เป็นการเดือดร้อนมากนัก

จากความเห็นดังกล่าว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงคัดค้านพระทัย
 เลือกปฏิบัติตามคำกราบบังคมทูลของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าให้บรรดานายทหารบก นายทหารเรือ แต่งเครื่องแบบสีก็แถบเขียว
 หรือสีก็ แทนสีขาว เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในเวลาแต่งเครื่องปกติ ยกเว้น

๑ กจข. ร.๗ ก.๕/๓ หนังสือที่ ๑๓๘/๔๒๘๗ เจ้าพระยามหิธรราชเลขาธิการ
 กราบทูลนายพลเรือเอก กรมหลวงสิงหนวิกรมเกรียงไกร เสนาบดีกระทรวงกลาโหม
 ลงวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๗๔.

๒ กจข. ร.๗ ก.๕/๗ หนังสือที่ ๑๐๗๑๕/๒๔๗๔ นายพลเรือเอก กรมหลวง
 สิงหนวิกรมเกรียงไกร กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ ๑๑
 ธันวาคม ๒๔๗๔.

เวลามีนงานพระราชพิธีสำคัญต้องแต่งเครื่องแบบชาวตามระเบียบเดิม^๑

การจัดปรับปรุงหน่วยงานของกระทรวงกลาโหมในคราววคฤภภาพ พ.ศ. ๒๔๙๕

ถึงแม้ว่ารัฐบาลได้พยายามดำเนินการลดรายจ่ายของส่วนราชการ ทั้งการลดเงินเดือนข้าราชการ ตัดกรมกองต่าง ๆ และลดเงินพระคลังข้างที่ลง จนทำให้รายจ่ายที่คาดว่าจะสูงกว่ารายได้จริง ๑๔ ล้านบาท ลดลงถึง ๑๒%^๒ แต่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจนัก ทั้งนี้รัฐบาลจึงตกลงดำเนินการตามคำแนะนำของ นายฮอลด์ แพคซ์ ที่ปรึกษากระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ทำการเพิ่มพணบัตรเพิ่มอีก ๑๐ ล้านบาท โดยใช้เงินเหรียญบาทที่มีอยู่เป็นทุนสำรอง และใช้เงินสำรองสำหรับโชหนที่มีอยู่ทดแทนรายจ่ายที่ขาดดุล^๓ นอกจากนี้ยังมีการออกหนังสือเวียนแจ้งให้เสนาบดีทุกกระทรวง เตรียมยุบตำแหน่ง ปลัดข้าราชการ และงศสัญญาทุกประเภทที่เห็นว่าเป็นการผูกมิตรรัฐบาล^๔ โดยยั่วว่า "...สิ่งใดไม่จำเป็นต้องเสียในเวลานี้ ก็อย่าให้เสียเลยแม้แต่น้อย ใครประหยัดเงินได้มากถือเป็นความชอบ..."^๕

^๑ กจข. ร.๙ ก.๕/๙ หนังสือที่ ๕๕/๑๒๑๔๑ คำสั่งทหาร "เรื่องแต่งเครื่องแบบ" ลงวันที่ ๔ มกราคม ๒๔๙๔.

^๒ กจข. ร.๙ ค.๑๕.๓/๒ ลายพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๕.

^๓ กจข. ร.๙ ค.๑๔/๔ รายงานการประชุมพิเศษ "เรื่องการเงิน," วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๔๙๔.

^๔ กจข. ร.๙ ค.๑/๓๑ สำเนาหนังสือเวียนของกรมราชเลขาธิการ มีไปยังเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ, ไม่ปรากฏวันที่ เดือนมกราคม ๒๔๙๔.

^๕ กจข. ร.๙ ค.๑/๓๑ สำเนาหนังสือเวียนของกรมราชเลขาธิการ มีไปยังเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๙๔.

เมื่อเป็นเช่นนี้ กระทรวงกลาโหมซึ่งเพิ่งจะมีการรวมตัวกันใหม่ ๆ และเป็นจุดเพลิงใ้เงินเปลืองนั้น ต้องพยายามบีบตัวตัดทอนรายจ่ายลงไปอีก จนเป็นเหตุให้บรรดานายทหารต่าง ๆ เกิดความไม่พอใจในรัฐบาลมากขึ้น^๑ เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ไม่ทรงสบายพระราชหฤทัยนัก เพราะทรงตระหนักดีว่า ถ้าหากความไม่พอใจที่เก็บสะสมไว้ในหมู่ทหารนั้นทวีปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐบาลอาจจะต้องประสบกับความยุ่งยากในการปกครอง ด้วยเหตุนี้จึงทรงกำชับนายพลเรือเอก กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกรว่า "...การตัดทอนอย่าใหม่อันตราย...ถ้ามีจะนั้นก็เลิกทหารเสียเลย เอาเงินมาเพิ่มตำรวจ และใหม่แต่ทหารจาง..." นอกจากนี้ในส่วนของพระองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพยายามลดรายจ่าย โดยการเสนอให้ยุบทหารรักษาวังของพระองค์ลง ซึ่งจะลดเงินได้ถึง ๒๐๐,๐๐๐ บาท แต่ก็ได้รับการคัดค้านจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต และนายพลเอกพระองค์เจ้าอลองกฎ รองเสนาบดีกระทรวงกลาโหม สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเห็นว่าควรจะยุบฝ่ายสัสดีหรือกรมอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็นมากกว่า ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงกลาโหมและรองเสนาบดีกลับไปคิดทำโครงการตัดทอนรายจ่ายมาใหม่ โดยให้พยายามหลีกเลี่ยงการตัดส่วนที่เป็นกำลังรบให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และทรงมีพระราชกระแสคำสั่งแนะนำว่าควรพิจารณาปรับคนเข้าใหม่ให้น้อยลงและตัดทหารเรือออกเสียบ้าง^๒

^๑ กจช. ร.๙ ค.๑/๓๑ สำเนาหนังสือเวียนของกรมราชเลขาธิการ มีไปยังเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ วันที่ ๑ มกราคม ๒๔๗๔.

^๒ กจช. ร.๙ ก.๑/๕ สำเนารายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๔๗/๒๔๗๔ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๗๔.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

ในวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๕ นายพลเอก พระองค์เจ้าอลองภู
 รองเสนาบดีกระทรวงกลาโหม ได้กราบบังคมทูลเสนอโครงการตัดทอนกำลังทหารต่อ
 ที่ประชุมอภิรัฐมนตรีสภาอีกครั้งหนึ่ง โครงการนี้มีทั้งหมด ๓ ฉบับ คือ โครงการเฉพาะ
 กองทัพ และกองพลทหารบก โครงการสำหรับกรมอากาศยาน^๑ และโครงการของฝ่าย
 ทหารเรือ

สำหรับสองโครงการหลังนั้นไม่มีปัญหา คณะอภิรัฐมนตรีสภาได้ลงมติเห็นชอบ
 ควบคู่กัน คือ ตกลงให้กรมอากาศยานลดรายจ่ายลง ๕๐๐,๐๐๐ บาท ทหารเรือ
 ลดลง ๒๖๑,๕๓๘ บาท กรมอุทกศาสตร์ลดลง ๖๒,๓๙๒ บาท คงมีแต่โครงการเฉพาะ
 กองทัพบกเท่านั้นที่จะต้องพิจารณาโดยละเอียด เพราะโครงการนี้แบ่งออกเป็นแผนต่าง ๆ
 ถึง ๕ แบบ จากการพิจารณาของอภิรัฐมนตรีได้จำแนกแผนทั้ง ๕ แบบออกเป็น ๓ กลุ่ม
 ใหญ่ได้ คือ

๑. กลุ่มที่ ๑ ได้แก่แผนที่ ๑
๒. กลุ่มที่ ๒ ประกอบด้วย แผนที่ ๒ และ ๓
๓. กลุ่มที่ ๓ ประกอบด้วย แผนที่ ๔ และ ๕

ในบรรดาแผนการทั้งหมดเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ที่ประชุมตกลงเลือกเอา
 แผนที่ ๒ ตามความเห็นของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
 รับผิดชอบในกิจการทหารโดยเฉพาะ ถึงแม้ว่าแผนที่ ๒ จะลดเงินในน้อยกว่าแผนอื่น ๆ
 ก็ตาม แต่เป็นแผนการที่ต้องตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 มากที่สุด เพราะสามารถคงกำลังทหารส่วนใหญ่ไว้ได้ การจัดรูปกองทัพและกองพลต่าง ๆ
 ยังเหมือนเดิม แต่ตัดทหารราบหัวเมืองลง ๖ กองพัน ตัดจังหวัดทหารบก ๓ จังหวัด กับ
 ปลดยทหารเกณฑ์หัวเมืองปีที่ ๒ ให้ลาพักได้ถึง ๑๐ เดือน เพื่อลดค่าใช้จ่ายในขณะ

^๑โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับการตัดทอนรายจ่ายของกรมอากาศยาน ใน
 ภาคผนวก ส่วนรายละเอียดการตัดทอนรายจ่ายของทหารเรือไม่ปรากฏในเอกสาร
 แต่อย่างใด คงระบุแต่จำนวนตัวเลขที่ถูกตัดเท่านั้น.

รวมคิดเป็นเงินที่ตัดได้ทั้งหมด ๑,๑๖๔,๑๐๓.๕๐ บาท^๑ และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ
 แผนการอื่น จะเห็นได้ว่า แผนที่ ๓, ๔ และ ๕ ตัดกำลังลงมาเกินไป^๒ ส่วนแผนที่ ๑
 แม้จะตัดกำลังลงน้อยแต่ก็ลดรายจ่ายได้น้อยเกินไป ไม่เพียงพอกับจำนวนที่ควรจะต้องตัด ซึ่ง
 อาจเป็นผลเสียตามช่องทางกิ่งของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอกรมพระกำแพงเพชร ที่ว่า
 ควรจะลดรายจ่ายให้เสมอกับกระทรวงอื่น ๆ เพราะถ้าหารไม่ยอมลดเงินลงตาม
 ส่วนจะดูไม่งาม "...จะเห็นกันว่าลดเงินไปให้ทหาร..."^๓ ฉะนั้นเมื่อที่ประชุมลงมติ
 เห็นชอบกับแผนการประเภทที่ ๒ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงพอพระ
 ราชหฤทัยทรงมีพระราชดำรัสว่า "...ว่าถึงความเดือดร้อนและอันตราย การยุบพลทหาร
 หัวเมืองไม่มีอันตราย ปลดนายทหารชั้นผู้ใหญ่ก็ไม่เป็นไร แต่ชั้นกลาง ๆ กับผู้น้อยจะ
 ลำบาก อันตรายจากพลทหารและราษฎรไม่มีปัญหา..."^๔ พระราชดำรัสดังกล่าวนี้ว่า
 เป็นความจริงอยู่มากเพราะหลังจากนั้นอีกไม่กี่เดือน ก็เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองขึ้นในวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ปรากฏว่า ในบรรดาหัวหน้าผู้ก่อการ
 ฝ่ายทหารต่างเป็นนายทหารชั้นกลางระดับ ยศนายพันทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตามแม้คณะอภิรัฐมนตรีได้เห็นชอบในแผนที่ ๒ แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ทรงมีพระราชดำรัสให้พยายามตัดส่วนอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องอีก

^๑ กจช. ร.๗ ก.๑/๕ คำแถลงการณ์ในแผนการตัดทอนกำลัง เพื่อให้เข้ารูป
 ในงบประมาณวงเงินปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ของกระทรวงกลาโหม วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๕.

^๒ โปรดดูรายละเอียดแผนการตัดทอนกำลังกองทัพบกได้จากภาคผนวก ง.

^๓ กจช. ร.๗ ค.๑/๕ สำเนารายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่
 ๔๗/๒๔๗๕ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๔๗๕

^๔ กจช. ร.๗ ก.๑/๕ สำเนารายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่
 ๔๘/๒๔๗๕ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๕.

เพื่อให้เสมอหน้ากับกระทรวงอื่น ๆ ตามขอทรงตั้งของกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน
 ครั้งนั้น เมื่อกระทรวงพระคลังมหาสมบัติประกาศพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดินประจำปี
 พ.ศ. ๒๔๙๕ งบประมาณประจำปีของกระทรวงกลาโหม จึงลดลงจากที่เคยตกลงกันได้
 อีกเล็กน้อย ดังปรากฏในตารางที่ ๙

ตารางที่ ๙

งบประมาณรายจ่ายประจำปีของกระทรวงฝ่ายป้องกันพระราชอาณาจักร
 เปรียบเทียบระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๙๕

หน่วยราชการ	รายจ่ายจริง พ.ศ. ๒๔๙๓	งบประมาณประจำ ปี พ.ศ. ๒๔๙๔	ถูกตัดกลางปี	งบประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๕
แผนกทหารบก	๑๐,๘๐๔,๙๓๙	๑๐,๓๒๖,๐๐๐	๔๑๘,๒๘๐	๘,๓๕๙,๘๔๒
แผนกทหารเรือ	๓,๘๒๒,๒๙๒	๓,๓๔๕,๐๐๐	๓๘,๓๖๑	๒,๖๐๐,๑๘๑
กรมแผนที่	๕๘๔,๘๓๑	๕๖๘,๙๖๕	๓๙,๔๒๓	๔๑๘,๓๓๖
กรมอากาศยาน	๓,๙๙๓,๘๐๘	๒,๓๐๐,๐๐๐	๑๑๒,๐๖๒	๑,๙๙๒,๘๖๖
กรมอุทกศาสตร์	๑๙๖,๑๘๐	๒๑๐,๐๐๐	-	๑๔๙,๐๐๐
รวม	๑๘,๓๖๑,๘๒๙	๑๖,๙๔๙,๙๖๕	๖๐๖,๑๓๖	๑๓,๓๑๘,๒๓๕

ที่มา ๑. กจช. ร.๙ ค.๑๕.๓/๒ ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนคร
 สวรรค์วรพิณิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๙๔.

๒. กจช. ร.๙ ค.๑๕/๑ สมุดงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๔๙๕
 (กรมบัญชีกลาง กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ)

รายการงบประมาณสำหรับปี พ.ศ. ๒๔๙๓ และ ๒๔๙๔ เป็นงบประมาณที่จ่ายให้แก่
 กระทรวงกลาโหม และกระทรวงทหารเรือ ขณะที่ยังไม่ได้รวมกระทรวง.

นอกจากการลดอัตราค่าจ้างและตัดทอนเงินเดือนนายทหารลงแล้ว ทางกระทรวงกลาโหม ยังได้พยายามตัดรายจ่ายเล็ก ๆ น้อยที่ไม่จำเป็น อาทิ งดการรื่นเริงประจำปีของโรงเรียนนายร้อยทหารบกในคราวสอบไล่ปลายปี เป็นต้น เพื่อสนองตามนโยบายของรัฐบาล และเพื่อจัดคุณภาพภายในกระทรวงให้เหมาะสม มีการจัดเปลี่ยนแปลงราชการทหารบกทหารเรืออีกครั้ง ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ ดังนี้คือ^๑

๑. ในกองบังคับการกระทรวงกลาโหม ยุบตำแหน่งหัวหน้านายทหารคนสนิท ซึ่งมียศชั้นนายพันเอก และโอนการงานอันเป็นส่วนราชการภายใน ไปไว้ในกรมปลัดกระทรวงกลาโหม

๒. กรมพระปลัดกลาโหม ยุบตำแหน่งผู้ช่วยปลัดทูตฉลองทั้งสองตำแหน่ง ยุบกองสัสดีภาคที่ ๓ ยุบกองสัสดีจังหวัดบางจังหวัดให้เข้ากับโครงการยุบเลิกจังหวัดของกระทรวงมหาดไทย^๒

๓. กรมเสนาธิการทหารบก ยุบกรมจเรทหารราบ กรมจเรทหารม้า กรมจเรทหารปืนใหญ่ กรมจเรทหารช่าง จัดรวมกันเป็น "กรมจเรทหารบก" และแยกเอาการบังคับบัญชาแผนกโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งเดิมอยู่ในการจเร ไปขึ้นต่อกรมยุทธศึกษาทหารบก

๔. กรมพลธิการทหารบก ยุบตำแหน่งผู้ช่วยพลธิการทหารบก ยุบแผนกคลังยานพาหนะ ในสังกัดกรมยกกระบัตรทหารบก ส่วนงานที่ยังจำเป็นวางแผนใดจัดรวมเข้ากับกรมอื่น ๆ ที่มีงานคล้ายคลึงกัน

^๑ กจช. ร.๗ ก.๑/๕ หนังสือที่ ๑๕๑๕๑/๒๔๗๔ นายพลเรือเอกกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๔.

^๒ ตามโครงการของกระทรวงมหาดไทย มีการยุบจังหวัดลงคือ จังหวัดราชบุรี จันทบุรี ปัตตานี นครสวรรค์ ชัยภูมิ หล่มสักคี ตะกั่วป่า สุโขทัย หลังสวน พระปะแกง มินบุรี กาทสินธุ์ สายบุรี, กจช. ร.๗ สบ.๒.๔๒/๓๖๕ สำเนาที่ ๔๕๐/๑๑๐๓๔ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตถึงเจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการ ไม่ปรากฏวันที่ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔.

๕. ตำแหน่งผู้ช่วยและตำแหน่งหน่วยอื่น ๆ นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ถ้าตำแหน่งใดพอจะยุบได้ ก็จะได้พิจารณาตัดทอนต่อไป

กองทัพบก การจัดรูปกองทัพบกยังคงรูปเดิม แต่ยุบทหารราบดงกรมละ

๑ กองพัน คงเหลือไว้กรมละ ๒ กองพันเท่ากันทุกกรม (ยกเว้นกรมทหารราบในกองพลที่ ๑ รักษาพระองค์ ที่ยังคงมี ๓ กองพัน)

กองทัพอากาศ มีการตัดกำลังทหารบางส่วนลง ลดกรมพัสดุทหารเรือลงเป็นกรมย่อย ให้เจ้ากรมมียศสูงสุดเพียงนายนาวาเอกชั้นตรงต่อกองทัพอากาศไปก่อน และลดกรมอุทกศาสตร์ลงเป็นกรมย่อย ปลดเจ้ากรมซึ่งมียศนายพลออก ให้เจ้ากรมมีเพียงชั้นนายนาวาเอก

ในการจัดรูปโครงการตัดทอนรายจ่ายครั้งใหม่นี้ ปรากฏว่ามีการปลดข้าราชการออกทั้งสิ้นถึง ๑๕๓ นาย จำแนกเป็นชั้นนายพล ๖ นาย นายพัน ๓๑ นาย นายร้อย ๙๔ นาย นายนาวา ๑๒ นาย นายเรือ ๒๖ นาย โดยการพิจารณาจากเกณฑ์ปลด คือ

๑. หย่อนความสามารถ บกพร่องในหน้าที่และความประพฤติ
 ๒. อยู่ในตำแหน่งที่ถูกยุบ และไม่สามารถหาคำแหน่งใหม่ให้เหมาะกับวุฒิได้
 ๓. รับราชการมานาน จนถึงเกณฑ์ที่จะขอพระราชทาน บำนาญหรือเบี้ยหวัด
- ในระหว่างเป็นกองหนุน ได้ไม่น้อยกว่า ๒๕ ใน ๖๐ ส่วน ของเงินเดือน

ทั้งนี้ยกเว้นเสียจากว่า เป็นผู้ที่สามารถรับราชการในตำแหน่งสูงกว่าตำแหน่งปัจจุบัน หรือหัวหน้ากรมรับรองชี้แจงว่าจำเป็นต่อหน้าที่จริง ๆ ก็ให้คงรับราชการไปก่อน

กจช. ร.๗ ก.๑/๕ หนังสือที่ ๑๕๑๑/๒๔๗๔ โครงการจัดกองทัพบก
กองทัพอากาศ ให้เขาสุกัญญา นายพลเรือเอกกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร เสนาบดี
กระทรวงกลาโหม กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒
มีนาคม ๒๔๗๔

ส่วนผู้ที่ต้องออกโดยไม่อยู่ในเกณฑ์จะได้รับบำนาญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รับบำนาญเท่ากับอัตราเงินเดือน ๓ เดือน

อนึ่ง การคำนวณเวลาราชการเพื่อรับบำนาญ ทรงโปรดให้พิเศษของปีขึ้นเป็นจำนวนเต็ม เพื่อเป็นการทดแทนพิเศษ เฉพาะยามขาดแคลนอีกด้วย

จากการจัดรูปกรมกองกระทรวงกลาโหมในคราวคุดยภาพ พ.ศ. ๒๔๗๔ และ พ.ศ. ๒๔๗๕ ปรากฏว่ามีกรมกองใหญ่ ๆ ขึ้นต่อกระทรวงกลาโหมดังต่อไปนี้คือ

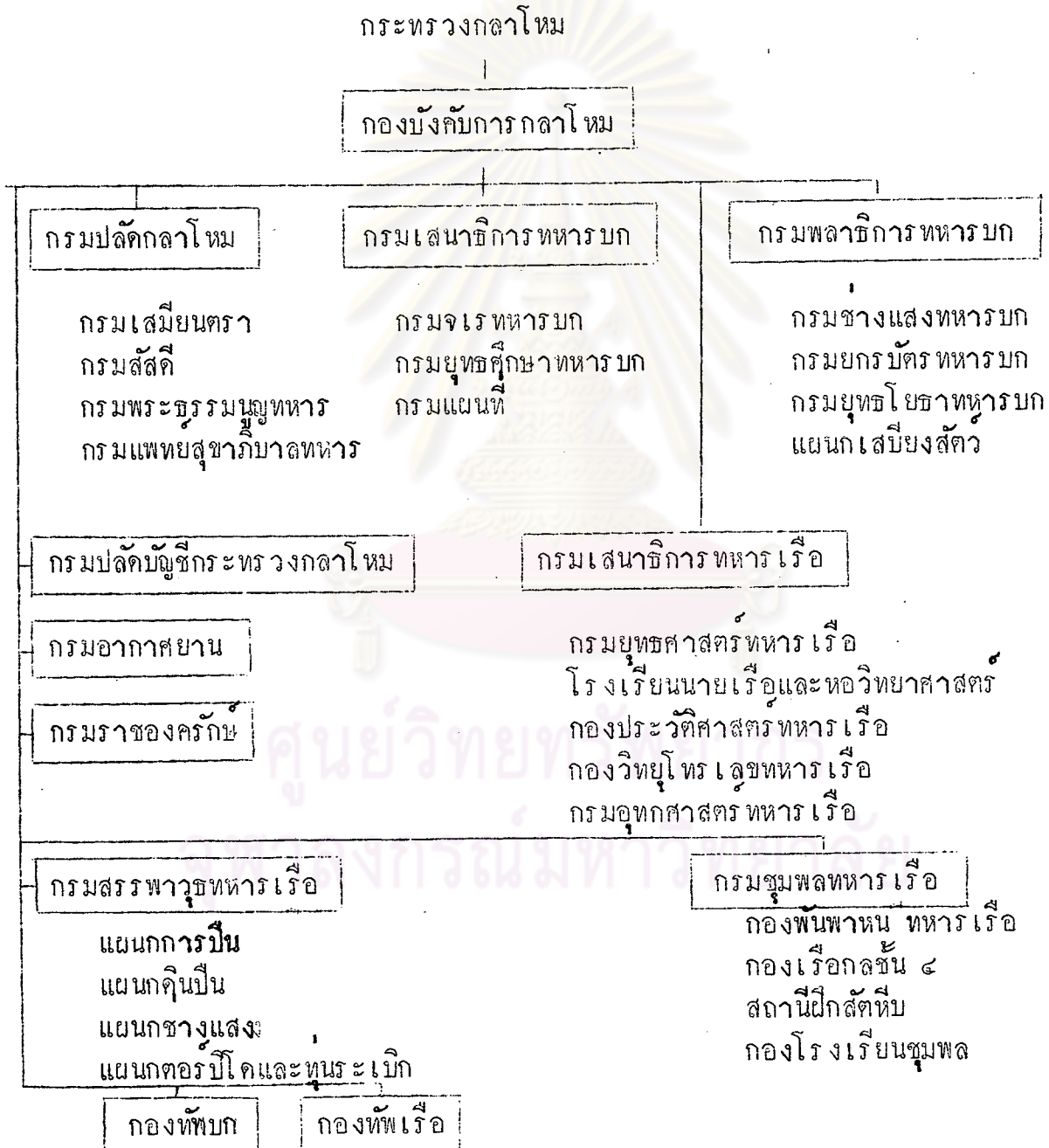

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจช. ร.๗ ก.๑๕.๓/๒ สำเนารายงานการประชุมอธิบดีกรมตำรวจ
ครั้งที่ ๕๔/๒๔๗๔ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๔.

แผนภูมิที่ ๑๐

การจัดราชการกระทรวงกลาโหมสมัยคุณภาพ พ.ศ. ๒๕๓๕.

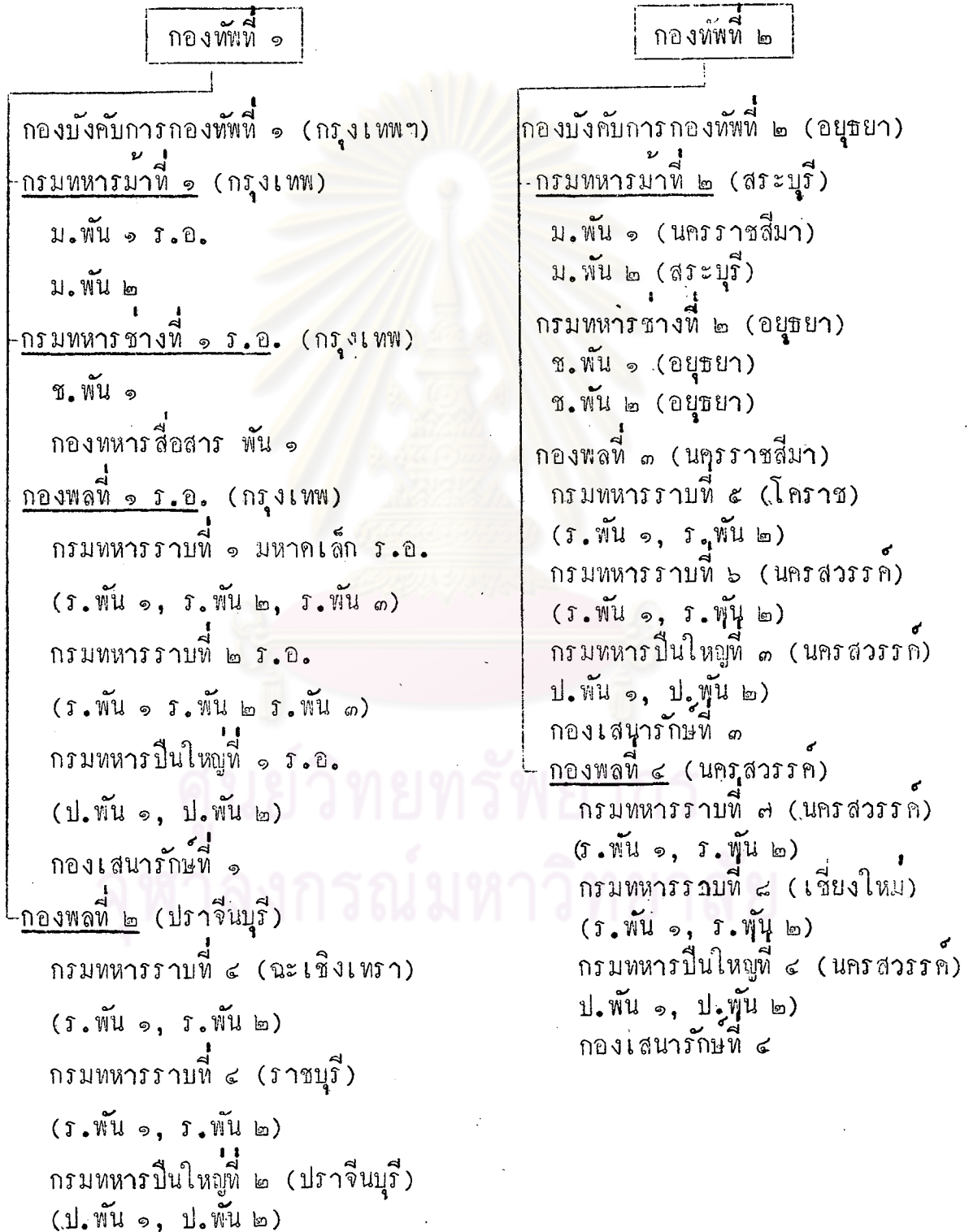

ที่มา กจช. ร.ศ. ก. ๑/๘ ทำเนียบขอ พุทธศักราช ๒๕๓๕.

แผนภูมิที่ ๑๑

การจัดรูปกองทัพบกในคราวฤดูสภาพ พ.ศ. ๒๔๗๕

กองทัพบก

ที่มา กจช. ร.๗ ก.๑/๕ ทำเนียบย่อ พุทธศักราช ๒๔๗๕.

แผนภูมิที่ ๑๒

การจัดกองทัพรือในคราวคุณภาพ พ.ศ. ๒๔๗๕

* ร.ด. หมายถึง เรือรบหลวง

ที่มา ๑. กจช. ร.๗ ก.๑/๕ ทำเนียบขอ พุทธศักราช ๒๔๗๕.

๒. พลเรือตรี แซน ปัจจุบันนท์, ประวัติการทหารเรือไทย (พิมพ์ในงานศพ นาวาโทพระวิศิษฐลชัย (จันทร์ วิศิษฐลชัย) วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๑๑), หน้า ๔๔.

ผลสะท้อนจากการตัดทอนรายจ่ายที่มีต่อวงการทหาร

จากการศึกษาถึงการจัดการทหารในสมัยคุณภาพทั้งระยะแรกและระยะหลังคงได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อวงการทหารมากที่สุดคือ ปัญหาความขาดแคลนทางค่านเศรษฐกิจ อันเป็นเหตุทำให้โครงการขยายกำลังกองทัพบก กองทัพเรือ ยุทธชะงักลง กระทรวงทหาร ทั้งสองต้องพยายามหาทางลดจำนวนรายจ่าย โดยการรื้อถอนอาวุธ ลดกรมกองต่าง ๆ ตลอดจนปลดข้าราชการออกเป็นจำนวนมาก ในระหว่างช่วงวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๕ ถึง ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ข้าราชการฝ่ายทหารบกถูกปลดออกถึง ๒๐๒ นาย ส่วนทหารเรือถูกปลด ๖๖ นาย และตลอดช่วงระยะ ๖ ปี แรกทางการครองราชสมบัติ ปรากฏหลักฐานว่ามี การตั้ง 'เรืออาวุธยุทธโศปกรณ์สำหรับกองทัพบกเพียงครั้งเดียวใน พ.ศ. ๒๔๗๒ ส่วนทางค่านกองทัพเรือก็สามารถจัดหาเรือมาเพิ่มเติมได้เพียง ๔ ลำ ทั้ง ๆ ที่มีความต้องการเรือเพิ่มถึง ๒๐ ลำ

อย่างไรก็ตามแม้จะมีปัญหาเหล่านี้ แต่ก็มีใ้ความหมายว่าการทหารจะเสื่อมโทรมลงด้วย ปรากฏว่ารัฐบาลยังให้ความสนใจแก่กิจการทหารอยู่เสมอ ภายหลังจากการตัดทอนรายจ่าย พ.ศ. ๒๔๖๕ ผ่านพ้นไป ได้มีการพยายามจัดปรับปรุงหน่วยราชการต่าง ๆ ทั้งฝ่ายพลรบและฝ่ายชวยรบ (ฝ่ายบริหารการปกครองและธุรการ) โดยคำนึงถึงผลเสียของยุทธศาสตร์การทหารควบคู่ไปกับความเหมาะสมทางค่านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังได้พยายามหนุนนำรัฐชวยใจ และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของทหารให้ดีขึ้นเท่าที่จะสามารถกระทำไ้ เช่น การปรับปรุงระเบียบพระราชบัญญัติเบี้ยเลี้ยงชีพทหารนอกประจำการ การขยายระเบียบของบังคับว่าด้วยเรื่องเงินเพิ่มพิเศษคาวิชา และอัตราเบี้ยเลี้ยงต่าง ๆ ทั้งยังพยายามส่งเสริมให้ทหารได้รับการศึกษาเพิ่มเติมเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ ส่วนผู้ที่ถูกปลดออกจากราชการคราวคุณภาพ รัฐบาลยังได้พิจารณาเพิ่มอัตราเบี้ยบำนาญให้เป็นพิเศษอีกด้วย โดยเหตุนี้การตัดทอนรายจ่ายของกระทรวงการทหารในช่วง พ.ศ. ๒๔๖๕ - ๒๔๗๒ จึงผ่านพ้นไปไ้ด้วยดี แม้วาโดยความเป็นจริง

ความรู้สึกพื้นฐานทั่วไปของข้าราชการทหาร อาจจะหวั่นระแวงต่อการถูกปลดออกไม่น้อยไปกว่าข้าราชการส่วนอื่น ๆ แต่ตลอดเวลาที่มีการคัดถอนรายจ่ายรัฐบาลก็ไต่พยายามพิจารณาอย่างเป็นธรรม ทั้งยังพยายามชี้แจงให้ทหารเข้าใจถึงความจำเป็นในการปลดคนออกจากราชการอยู่เสมอ ซึ่งเป็น การช่วยลดความรู้สึกตั้งเครียดในหมู่ทหารลง พวกที่ถูกปลดนอกจากจะได้รับเบี้ยบำนาญหรือบำเหน็จเพิ่มเป็นพิเศษแล้ว ทหารบางคนยังเกิดความภาคภูมิใจที่ตนมีส่วนช่วยเหลือบ้านเมืองในยามคับขันอีกด้วย

ในช่วงคุลยภาพระยะหลัง พ.ศ. ๒๔๙๔ - ๒๔๙๕ ภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงอย่างรวดเร็วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๓ ทำให้ฐานะการเงินของรัฐบาลทรุดหนักลงอีก นอกจากนี้ได้มีการคัดถอนงบประมาณประจำปีของกระทรวงต่าง ๆ ลงครึ่งเช่นที่เคยกระทำมา รัฐบาลยังได้พิจารณาคำเนินมาตรการตัดเงินเดือนข้าราชการ โดยกำหนดอัตราตั้งแต่ ๔๐๑ บาทขึ้นไป (คิดรวมทั้งเงินเพิ่มพิเศษค่าวิชา) ซึ่งจะเห็นได้ว่า การคัดถอนรายจ่ายมิได้กระทบกระเทือนเฉพาะผู้ที่ถูกปลดออกเท่านั้น แต่ได้ขยายวงกว้างออกไปสู่ข้าราชการส่วนใหญ่มากขึ้น สำหรับข้าราชการกลุ่มที่กระทบกระเทือนจากการคัดถอนรายจ่ายมากที่สุดคือ นายทหารระดับนายพัน ตั้งแต่ยศพันโทขึ้นไป ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

พลเอกจিরะ วิจิตสงคราม, นายทหารนอกราชการ, สัมภาษณ์, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๐

พลเอกจিরะ วิจิตสงคราม รับราชการในกองทัพบกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๙ ครบเกษียณอายุ พ.ศ. ๒๕๐๑ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลชุก พ.ศ.ควง อภัยวงศ์ ๒ สมัย เป็นรัฐมนตรีในรัฐบาลชุก ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช สมัยนายปรีดี พนมยงค์ ๒ สมัย และในสมัยพลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ๒ สมัย นอกจากนี้ยังดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาทางทหารของประเทศไทยประจำสหรัฐประชาชาติ และเป็นประธานที่ปรึกษาราชการของจอมพลถนอม กิตติขจร ฯลฯ

ตารางที่ ๔
แสดงอัตราเงินเคียนของนายทหารยศต่าง ๆ ที่ถูกลดเงินเคียน
ใน พ.ศ. ๒๔๗๔

ยศ	ชั้น	เงินเคียน	เงินเพิ่มพิเศษค่าวิชา ๑๐๐ บาท	อัตราที่ถูกลด %
จอมพล	-	๓,๐๐๐	-	๙
พลเอก	๑	๒,๘๐๐	-	๙
	๒	๒,๕๐๐	-	๙
	๓	๒,๐๐๐	-	๙
พลโท	๑	๑,๖๐๐	-	๙
	๒	๑,๓๐๐	-	๙
	๓	๑,๑๐๐	-	๖
พลตรี	๑	๕๐๐	-	๖
	๒	๔๐๐	-	๖
	๓	๓๐๐	-	๖
พันเอก	๑	๖๐๐	๓๐๐	๖
	๒	๕๕๐	๖๕๐	๖
	๓	๕๐๐	๖๐๐	๖
พันโท	๑	๔๐๐	๕๐๐	๕
	๒	๓๕๐	๔๕๐	๕
	๓	๓๐๐	๔๐๐	-

ที่มา : กจช. รัส. ก.๑๕.๑/๔ เล่ม ๒ หนังสือที่ ๒๔๕/๒๓๐๓๖ พระยาโกมารกุลมนตรี กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๓.

นายทหารยศนายพัน ส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่มที่รับราชการมาได้ไม่นานนัก ทั้งยังไม่ได้มีการสะสมเงินทองไว้มากขนาดนั้น เมื่อถูกตัดเงินเดือนลงย่อมจะเกิดความไม่พอใจขึ้นเป็นธรรมดา ส่วนผู้ที่มียศสูงขึ้นไปส่วนใหญ่มักเป็นพระบรมศานุวงศ์หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ซึ่งมีหลักฐานครอบครัวมั่นคงแล้ว จึงไม่ค่อยเดือดร้อนกันมากนัก อย่างไรก็ตามอาจจะเนื่องจากเหตุผลที่ว่า การพิจารณาตัดเงินเดือนครั้งนี้มีใ้การตัดแต่เฉพาะกลุ่มทหารแต่ฝ่ายเดียว หากเป็นการตัดเงินเดือนข้าราชการทุกฝ่ายโดยไม่มีการยกเว้นคั้งนั้นปฏิกริยาตอบโต้ในทางทหารจึงไม่ปรากฏเด่นชัดนัก จนกระทั่งเกิดกรณี นายพลเอก พระองค์เจ้าบรรลพเดช เสนาบดีกระทรวงกลาโหมลาออกจากตำแหน่งในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๔

เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นที่กล่าวขวัญและโจษจรรย้อย่างกว้างขวางในหมู่ทหาร โดยเฉพาะฝ่ายทหารบกความรู้สึกไม่พอใจต่อรัฐบาลที่มีมูลอยู่แล้วเริ่มทวีมากขึ้น บรรดาทหารบกต่างพากันมองเห็นว่า รัฐบาลจงใจตัดรอนผลประโยชน์ของทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อยู่ในเกณฑ์ถูกตัดเงินเดือนว่ายังถูกยกเลิกการเลื่อนชั้นเงินเดือนอีกเป็นซ้ำสองย่อมจะรู้สึกไม่พอใจมากกว่าผูอื่น แม้ว่าพื้นฐานของเหตุการณ์ที่แท้จริงจะเป็นมาอย่างไรก็ตาม แต่ในภาวะเช่นนี้ความรู้สึกสูญเสียผลประโยชน์มักจะถูกย่อเหลือเหตุผลที่สมควรเสมอ และจุดสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามไปก็คือ หนึ่งในจำนวนนายทหาร ๔๑ นาย ที่ถูกยกเลิกคำสั่งเลื่อนชั้นเงินเดือน ทั้งยังเป็นผู้อยู่ในเกณฑ์ถูกตัดเงินเดือนด้วยนั้น คือ นายพันเอก พระยาสรายทศสรสิทธิ์ จเรทหารปืนใหญ่ หรือนายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้นเอง

กระทรวงกลาโหม "คำสั่งทหารบกที่ ๒/๑๐๑ ลงวันที่ ๗ เมษายน ๒๔๗๔ เรื่องให้เลื่อนชั้นเงินเดือนนายทหาร" คำสั่งสำหรับทหารบก พ.ศ. ๒๔๗๔ (พระนคร: โรงพิมพ์แผนทหาร, ๒๔๗๔) หน้า ๓ - ๑๓.

ความไม่พอใจของเหล่าทหารบกเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว เป็นที่ตระหนักดีของรัฐบาล แต่ก็ไม่มีความคาดคิดว่า ความไม่พอใจเหล่านี้จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของความยุ่งยากที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองในเวลาต่อมา แม้แต่คณะอภิรัฐมนตรีขณะนั้นก็หวังแต่เพียงว่า รัฐบาลอาจจะแก้ไขความไม่พอใจของทหารโดยการดึงความสนใจไปสู่อื่น ๆ เช่น เรื่องการเปลี่ยนตัวเสนาบดีคนใหม่ เป็นต้น^๑

อย่างไรก็ดี ภายหลังจากนายพลเอก พระองค์เจ้าอลองกู่ เสนาธิการทหารบก ทรงได้รับเลือกให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกระทรวงกลาโหมได้เพียง ๕ เดือน ภาวะเศรษฐกิจที่ทรุดหนักลง ทำให้รัฐบาลตัดสินใจรวมกระทรวงกลาโหมและกระทรวงทหารเรือเข้าเป็นกระทรวงเดียวกัน แต่รัฐบาลก็ดำเนินนโยบายผิดพลาดที่ตัดสินใจเลือกเอา นายพลเรือเอกกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร เสนาบดีกระทรวงทหารเรือมาเป็นเสนาบดีกระทรวงกลาโหม แล้วลดตำแหน่งนายพลเอก พระองค์เจ้าอลองกู่ ผู้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมในขณะนั้นลงเป็นรองเสนาบดี ทั้ง ๆ ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะอภิรัฐมนตรีต่างทราบกันดีอยู่แล้วว่า นายพลเรือเอกกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร มีสุขภาพไม่ค่อยดีนัก^๒ แต่เรื่องนี้ก็ดูมีเงื่อนงำเกี่ยวกับการเห็นแก่ตัวบุคคลแอบแฝงอยู่ไม่น้อย ควบปราภฏว่าภายหลังจากการแต่งตั้งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมคนใหม่มานพไป คณะอภิรัฐมนตรีสภาได้ตกลงให้พลเอกพระองค์เจ้าอลองกู่ มีสิทธิเข้าร่วมประชุมในเสนาบดีสภา โดยให้สิทธิเท่าเทียมกับเสนาบดีกระทรวงกลาโหมทุกประการ ทั้งยังให้สิทธิออกเสียงได้อีก ๑ เสียงด้วย ซึ่งไม่เคยปรากฏเป็นธรรมเนียมมาก่อน การกระทำของคณะอภิรัฐมนตรีเช่นนี้เป็นการยอมรับว่า รัฐบาลขาดความมั่นใจในสมรรถภาพการทำงานของนายพลเรือเอกกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร

^๑ กจช. ร.๗ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๘/๒๔๗๔
วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๗๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

แต่ทั้งที่ทรงทราบและตระหนักถึงความจริงข้อนี้ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตคงยืนยันสนับสนุนให้นายพลเรือเอก กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร เข้ารับตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหม แม้วางใจได้ รับการคัดค้านอย่างแข็งขันจาก สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ แต่ก็ไม่เป็นผล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเห็นพ้องกันว่า นายพลเรือเอกกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร เป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุด เพราะมีอาวุโสสูงและทรงมีอุปนิสัยเรียบร้อยไมหะเขอทะยาน คอนซางจะ "หัวอ่อน" อยู่มากคงไม่ก่อเรื่องวุ่นวายใจให้แก่รัฐบาลอีก^๑ นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงให้เหตุผลว่า พระองค์ใดทรงมีพระราชดำรัสไปแล้ว "...หากกลับคำ จะดูไม่งาม..."^๒

ความซับซ้อนในเรื่องดังกล่าวทำให้คนทั่วไปเห็นว่ามีการเล่นพรรคพวกใน วงการราชการชั้นสูง สำหรับในหมู่นทหารบกนอกจากจะไม่พอใจที่ทหารเรือเข้ามาบังคับบัญชาทหารบกแล้ว ยังเกิดความไม่พอใจในอุปนิสัยบางประการของ นายพลเรือเอก กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร ที่ทรงวางพระองค์เห็นทางจากผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกทหารบก ทั้งยังเห็นกันว่า พระองค์ทรงมีลักษณะอ่อนน้อมต่อเจ้านาย ชั้นสูงมากเกินไป จนไม่กล้าขัดหรือโต้แย้ง อันเป็นลักษณะที่พวกทหารบกไม่พอใจ ต่างมีความเห็นกันว่า "...เป็นช่องทางทำให้การทหารยิ่งเสื่อมลง..."^๓

^๑ กจช. ร.๗ ก.๓/๖ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๘/๒๔๗๔ วันที่ ๔ มิถุนายน ๒๔๗๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์, "เหตุการณ์ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง" เบื้องต้นประชาธิปไตย (พระนคร : สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๒๒ - ๒๓๕.

ภาวะความตึงเครียดและปฏิกริยาความไม่พอใจที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นนี้
 เชื่อแน่ว่าฝ่ายรัฐบาลเองคงตระหนักดี แต่รัฐบาลก็มีได้คำนึงถึงหนทางแก้ไขปัญหา
 พื้นฐานแต่ประการใด ความเคยชินในระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช ทำให้
 ไม่มีผู้ใดในคณะรัฐบาลคาดคิดว่า เหตุการณ์จะลุกลามไปจนถึงขั้นเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครอง จากบันทึกของ พงศศิริพระประศาสน์พิทยายุทธ ผู้ก่อการปฏิวัติคนหนึ่ง ได้
 กล่าวแสดงความรู้สึกที่มีต่อรัฐบาลไว้ว่า

...เรามีความรอนแรมอันหนักเพิ่มกันอยู่ในระดับเดียวกันทั้งสามคน (พระยา
 พหลพลพยุหเสนา พระยาทรงสุรเดช พระประศาสน์พิทยายุทธ) ที่จะเขาแก้ไข
 ความเสื่อมโทรมของประเทศเป็นข้อสำคัญ เมื่อคณะเสนาบดีของพระปกเกล้าฯ
 ไม่สามารถแก้ไขความตกต่ำทางเศรษฐกิจอย่างสาหัสสากรรจ์ในขณะนั้นได้ เรา
 จะทนดูค้ายี่หู่ประเทศชาติจมไปตกหน้าตุ๋นอยู่อย่างไรได้ วิธีการแก้ไขทาง
 เศรษฐกิจไม่ใช่เป็นการดูแลรักษาแพ้น้อย่างปณปี ซึ่งเป็นของงายเหลือเกิน เมื่อ
 สมบูรณาญาสิทธิราชอยู่ในเงื้อมพระหัตถ์^๑

ในภาวะเช่นนี้ รัฐบาลได้พยายามใช้วิธีขอความเห็นใจ โดยพระบาท
 สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แจงถึงเหตุผลความจำเป็นต่าง ๆ
 และทรงขอร้องให้ทหารช่วยเหลือรัฐบาล ดังปรากฏในพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

...ครั้นนี้ เมื่อกันกรมหลวงสิงหนุ ไร่รับสั่งถึงเรื่องการเงินขาดแคลนของรัฐบาล
 เรื่องนี้ที่จริงทหารควรจะรู้สึก ถ้าหากเป็นเวลาสงครามมาติดพระนคร เงินของ
 รัฐบาลยอมต้องใช้ในการทหารหมด กระทรวงทุกกระทรวงต้องทำการเพื่อช่วย
 ทหาร และคนทุกคนต้องทำงานเพื่อช่วยทหารหมด เหมือนกัน แต่เวลานี้การเศรษฐกิจ
 ตกต่ำ การเงินขาดแคลนทั้งนี้ประเทศตกอยู่ในที่อันตรายเท่ากับเวลาสงคราม แต่
 มิใช่สงครามอาวุธเป็นสงครามการเงิน คือฝ่ายกระทรวงพาณิชย์ฯ กระทรวง
 พระคลังฯ เป็นต้น เขายอมจะหนักใจมากเหมือนกัน และการสงครามอย่างนี้เรา
 พึงได้เคยพบเป็นครั้งแรก ไม่ใครจะชำนาญในกิจการนี้ นับว่าลำบากเป็นของหนัก

^๑ไทยน้อย (นามแฝง), พระยาพหล, (พระนคร : สำนักพิมพ์โอเคียนส์โตร์,
 ๒๔๕๓), หน้า ๑๖.

อกมากที่สุด... ในเวลาสงครามนั้น ถ้าทหารขวัญเสียแล้ว บ้านเมืองก็ล่ม ในเวลาเศรษฐกิจก็เหมือนกัน เราขวัญเสียไม่ได้ ถ้าเราขวัญเสียแล้วก็ล่มเช่นกัน ในเร็ว ๆ นี้ได้เห็นหนังสือพิมพ์ลงข่าวอะไรต่าง ๆ นานา ชาวเขาอยากจะทำมาดั่งเป็นเชิงยุทธยุทธ์ทหารขวัญเสีย ในเวลาเศรษฐกิจมาถึง หัวใจเขาทหารจะไม่เชื่อคำขู่เหยบเหล่านั้น เมื่อกันพูดถึงระเบียบการ อยากจะพูดอีกอย่างหนึ่งว่า ทหารที่ทหารกับพลเรือนนั้น ไม่ควรเอาเขาไปเปรียบเทียบกันเมื่อนานที่ต่างกัน สิทธิที่ใคร่ใคร่ต้องไม่เหมือนกัน อย่าคิดว่าพลเรือนใคร่ใคร่อย่างนั้น ทหารใคร่ใคร่อย่างนี้ ถ้าเราเอามาเทียบกันแล้วจะไม่ถูกทาง ไม่ตรงตามเลย ควรจะแยกเป็นคนละส่วนที่เดียว ในหนังสือพิมพ์ลงข่าวว่าจะลดเงินเดือนนายทหารและจะไม่ลดทางด้านพลเรือนต่าง ๆ นานา เป็นไปไม่ได้ เวลานี้ข้าราชการทั้งหมดเอาใคร่ใคร่กันด้วยกัน ออกก็ออกด้วยกัน เวลาที่เราดูใคร่ใคร่ความลำบากก็ควรเป็นด้วยกัน ถ้าไม่อย่างนั้นก็เรียกว่าให้ประโยชน์แก่ฝ่ายหนึ่ง ไม่ให้ประโยชน์แก่อีกฝ่ายหนึ่ง หัวใจนายทหารคงจะไม่ฟังและขวัญเสียให้สมประสงค์ของพวกยุทธยุทธ์เป็นแน่ และหวังใจว่าจะพยายามคอยชี้แจงตอผู้น้อย เพื่อรักษาขวัญของทหารไว้ อย่าเชื่อคำขู่เหยบ ถ้านายทหารหรือข้าราชการทั่ว ๆ ไปจะเอาแต่ประโยชน์อย่างนั้นอย่างนี้ อย่างพอลาและวางตนเหมือนเป็นลูกจ้าง ไม่รู้สึกตนเองว่าตนเป็นข้าของแผ่นดิน ไม่ยอมสละความสุขส่วนตัวให้เมื่อจำเป็น ถ้าทุกคนรู้สึกเหมือนเป็นเพียงลูกจ้างเช่นนี้แล้ว บ้านเมืองก็ล่มแน่

อย่างไรก็ดีความพยายามของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ไรผล เนื่องจากความกดดันในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ถึงแม้ว่ารัฐบาลได้ดำเนินมาตรการตัดทอนรายจ่ายในกลางปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๔๙๔) อย่างหนักแล้วก็ตาม แต่ยังไม่สามารถจัดดุลย์งบประมาณให้ลงตัวได้ ในที่สุดรัฐบาลได้ตกลงใจเลือกดำเนินการตามคำแนะนำของนาย อี. แอล ฮอลล์ แพตซ์ (E.L.Hall - Patch) ที่ปรึกษาการคลังชาวอังกฤษ ด้วยการทำเงินทุนสำรองให้แข็งขึ้น โดยนำเงินปอนด์ที่มีอยู่ส่วนใหญ่ ออกขายและซื้อทองคำเก็บไว้ ทั้ง ๆ ที่ในขณะนั้นประเทศอังกฤษและประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ในกลุ่มเงินปอนด์สเตอร์ลิง ต่างปล่อยให้เงินปอนด์ลอยตัว และผลออกจากระบบมาตรฐาน

กจช. ร.๙ ก.๑/๓๙ เบ็ดเสร็จกระทรวงกลาโหม เรื่องประชุมใหญ่ที่กระทรวงกลาโหม พระราชดำรัสในที่ประชุม เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๔.

ทองคำกันหมดแล้ว ผลของคำแนะนำของที่ปรึกษาการคลัง ปรากฏว่า ค่าเงินบาทใน ตลาดโลกสูงขึ้น ส่วนราคาสินค้าออกของไทยเมื่อคิดเป็นเงินบาทกลับลดลงอย่างรวดเร็ว และผิดปกติ ทำให้ฐานะการคลังของรัฐบาลคลอนแคลนยิ่งขึ้น หนทางสุดท้ายที่รัฐบาล เลือกลงดำเนินการก็คือการเพิ่มภาษีอากร และดำเนินการตัดทอนรายจ่ายอย่างหนัก^๒ นั้นหมายความว่า จะต้องมีการยุบกรมกอง และปลดข้าราชการออกจากตำแหน่งอีกเป็น จำนวนมากอย่างแน่นอน มาตรการดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า อยู่หัวไม่อาจทรงหลีกเลี่ยงได้ แม่วิธีการปลดคนออกจากราชการจะเป็นการสร้างความ หนักพระราชหฤทัยให้แก่พระองค์สักเพียงใดก็ตาม แต่ด้วยหลักการประชาธิปไตยที่เป็นอยู่ ทำให้พระองค์ต้องทรงยอมรับเสียงข้างมากในสภาที่ปรึกษาข้าราชการแผ่นดินเป็นหลัก อยู่เสมอ จากพระราชดำรัสที่ทรงตรัสแก่นายทหารที่กระทรวงกลาโหม วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้แสดงถึงความหนักพระราชหฤทัยของพระองค์อย่างเด่นชัด ทรงตรัสว่า

ตัวข้าพเจ้าเองรู้สึกเหมือนว่าเกิดมาสำหรับตัดรอน ตั้งแต่บัดนี้ตัดมาแล้ว คราว นี้ก็ต้องตัดอีก จนไม่ทราบว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป รู้สึกเป็นคราวเคราะห์ทุกลม ของตัวที่ของทำเช่นนี้เสมอ แม้ในขณะนี้โคพยายามทุกอย่างที่จะไม่ตัด แต่พันวิสัย ...ข้าพเจ้าเองไม่รู้อะไรเรื่องการเงินเลย ก็ใครแต่พึ่งความเห็นของเขาไป เห็นอย่าง ไหนก็ก็ตัดสินเอาอย่างนี้ ไม่เคยประสบความสำเร็จลำบากเช่นนี้เลย เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่า จะพลาดหลังไปบ้างก็หวังว่าจะใคร่รับภัยจากข้าราชการและประชาชนชาวยุโรป จึงขอให้เห็นใจกันบ้าง และขอให้ช่วยกันทำใจไปจนกว่าเราจะรอดพ้นอันตราย และอุปสรรคอันนี้ไป ข้าพเจ้ายังหวังใจอยู่ว่า นายทหารโดยเฉพาะ คงจะเห็นใจ และรู้สึกมีน้ำใจที่ต่อข้าพเจ้ามากกว่าคนอื่น ถ้าจะลือขอลี้นายทหารช่วยลือในทาง ที่มีประโยชน์ ๆ หน่อย เช่นว่าทุกคนจะช่วยหนุนหลังรัฐบาล"

^๑รอง ศยามานนท์, "ประวัติศาสตร์ไทยในระบอบรัฐธรรมนูญ", หน้า ๒๐.

^๒กจช. ร.๗ สบ.๒ ๔๒/๓๖๕ แผนกเสนาบดีสภา สำเนารายงานการประชุม พิเศษ เรื่องการเงิน วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๔๗๔.

^๓กจช. ร.๗ สบ.๒ ๔๗๒๓๓ เล่ม ๑๑ บันทึกกระแสพระราชดำรัสในคราว ประชุมใหญ่กระทรวงกลาโหม วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๔.

ปัญหาความวุ่นวายทางเศรษฐกิจในการจัดงบประมาณสำหรับ พ.ศ. ๒๔๙๕ อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาวะการณ์เลวร้ายที่สุดเท่าที่เคยมีมา ในขณะที่รัฐบาลกำลังประสบกับความยุ่งยาก ความไม่พอใจในบรรดาข้าราชการทหาร พลเรือนและประชาชน ในวิธีการแก้ไขปัญหของรัฐบาลเพิ่มมากขึ้นทุกที จนถึงกับมีข่าวลือว่าจะมีการลอบปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระราชวงศ์ชั้นสูง เช่น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เป็นต้น

อย่างไรก็ตามปัญหาที่น่าหวั่นวิตกยิ่งกว่าข่าวลือลอบปลงพระชนม์ก็คือ ปัญหาการจัดทำงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ปรากฏว่าโครงการรายจ่ายที่หน่วยงานต่าง ๆ เสนอต่อรัฐบาลมีอัตราสูงราว ๙๙ ล้านบาท ในขณะที่กระทรวงพระคลังฯ และอนุกรรมการเสนาบดีสภา ประมาณวรายได้จะอยู่ในอัตราประมาณ ๖๘ ถึง ๙๔ ล้านบาท ทางกระทรวงพระคลังฯ เสนอให้มีการแก้ไขอัตราเงินเดือนข้าราชการเสียใหม่ และเพิ่มภาษีเงินเดือน แต่กรมพระกำแพงเพชร ทรงคัดค้านว่ามาตรการเดียวที่จะช่วยได้คือ การลดค่าเงินบาท ซึ่งจะทำให้ "...มีเงินพื้นเมืองเพิ่มมากขึ้น และจะทำให้คนสามารถเสียภาษี รายได้ของรัฐบาลจะมากขึ้น" แต่ทว่าขอเสนอของกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน กลับไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลแต่อย่างใด บรรดาอภิรัฐมนตรีอนุกรรมการเสนาบดีสภา เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ที่ปรึกษาการคลัง ตลอดจนที่ปรึกษากระทรวงต่างประเทศ ต่างไม่เห็นด้วย เพราะวามมาตรการดังกล่าวจะก่อให้เกิดขึ้นกับปัญหาเงินเฟ้อ^๓

^๑ กจช. ร.๓ บ.๓.๑/๒๐ ลายพระหัตถ์ (ลับ) ที่ ก.๕๐๘/๒๐๑๖๘ ลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๔๙๕ ของพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นเทววงศ์วโรปathy กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เกิดวังปารุสก์ (พระนคร : อุดม, ๒๔๙๕) ๒ : ๓๕ - ๓๖.

^๒ กจช. ร.๓ ค.๑๔/๕ สำเนาลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๙๕.

^๓ กจช. ร.๓ ค.๑๕.๑/๕ เล่ม ๑ สำเนารายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่ ๕๓/๒๔๙๕ วันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕.

ในที่สุดรัฐบาลก็ต้องกลับไปพิจารณามาตรการตัดทอนรายจ่ายอย่างหนักเหมือนที่เคยกระทำมาแล้วในครั้งก่อน ๆ สำหรับกระทรวงกลาโหมปรากฏว่างงบประมาณประจำปีใน พ.ศ. ๒๔๙๕ ลดลงเหลือเพียง ๑๐,๙๖๐,๐๐๕ บาท ทั้ง ๆ ที่กระทรวงกลาโหมต้องรับผิดชอบกิจการทหารเรือเพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งหากนำไปเปรียบเทียบกับงบประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๔ จะเห็นได้ว่าแตกต่างกันเกือบ ๓ ล้านบาท^๑ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการปรับคูลยรายรับรายจ่ายภายในกระทรวงกลาโหมเพื่อให้เหมาะสมกับรายได้ที่ลดลง ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ ข้าราชการกระทรวงกลาโหม ถูกปลดออกทั้งหมด ๑๕๓ นาย เป็นทหารบก ๑๑๕ นาย ทหารเรือ ๓๘ นาย^๒ แต่ทว่าการคูลยภาพครั้งนี้มีสภาพแตกต่างไปจากการคูลยภาพครั้งก่อน ๆ มาก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงยอมรับว่า "...คราวก่อนนี้รู้สึกว่ามีคนเกินกวางาน เพราะฉะนั้นเป็นการถูกควรทำแก้ไขไม่เป็นของหนักใจ...ไม่สู้หนักใจเหมือนคราวนี้..."^๓

การตัดทอนข้าราชการในหลายลงเพื่อรักษาคุลยภาพทางการเงินของประเทศนี้เองเป็นรอยราวสำคัญ ที่ทำให้ผู้ถูกปลดเกิดความเข้าใจว่า ตนไม่ได้รับความยุติธรรมจากรัฐบาล มีการเล่นพรรคพวกและเลือกที่รักมักที่ชัง เพราะเห็นวามบรรดาพวกเจ้าพระราชวงศ์และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ซึ่งเงินเดือนมาก หากถูกออกจากราชการไม่ ยิ่งกว่านั้นมีการปลดข้าราชการออก แล้วเอาพวกเจ้าเขามาสวมตำแหน่งแทนก็มี^๔

^๑พ.ศ. ๒๔๙๔ กระทรวงกลาโหมและกระทรวงทหารเรือ ใ้รับงบประมาณรวมแล้วเป็นเงินถึง ๑๓,๘๙๑,๐๐๐ บาท.

^๒กจช. ร.๙ ก.๑/๕ หนังสือที่ ๑๕๑๕๑/๒๔๙๔ โครงการจัดกองทัพบก กองทัพอเรือ พ.ศ. ๒๔๙๔.

^๓กจช. ร.๙ สบ.๒.๔๙/๒๕๓ เล่ม ๑๑, บันทึกกระแสพระราชดำรัสในคราวประชุมใหญ่กระทรวงกลาโหม วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๔.

^๔เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, ปฏิวัติ ๒๔๙๕ (พระนคร : ฅคุงพิทยา จำกัด, ๒๕๑๔),

ปฏิริยาความไม่พอใจของผู้ที่ถูกปลดออกจากตำแหน่ง เป็นไปอย่างกว้างขวาง จนถึง
 กับมีการทิ้งบัตรสนเท่ห์ร้องเรียนขอให้รัฐบาลพิจารณาปลดด้วยความเสมอภาค "...ขอ
 ออย่าให้มีการคัดออกกันเขา..." และร้องเรียนว่า ไม่ควรมีการขึ้นเงินเดือนผู้ที่ยังคง
 รับราชการอยู่อีก เพราะหากขั้วมขึ้นเงินเดือนข้าราชการได้แสดงว่ารัฐบาลมีเงินเหลือ
 เพียงพอ ซึ่งหากนำเงินส่วนที่จะใช้เพิ่มเงินเดือนส่วนนี้มาเป็นเฉลี่ยบางที่อาจจะลด
 จำนวนผู้ถูกปลดได้น้อยลง? อย่างไรก็ตาม ทั้ง ๆ ที่ปฏิริยาตอบสนองต่อการตัดทอนราย
 จ่ายของรัฐบาล ปรากฏอย่างเด่นชัดเช่นนี้ สหกรณ์รัฐมนตรีสภากลับมีทัศนคติในทางตรง
 กันข้าม เห็นว่าการขึ้นเงินเดือนควรให้ขึ้นเมื่อมีการเลื่อนตำแหน่ง เพราะจะเป็นการ
 กระตุ้นให้คนทำงานดีขึ้น แมแต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงมีพระราช
 กระแสว่า "...ถ้าจะต้องเอาใจคนแล้วควรที่จะเอาใจคนอยู่มากกว่า เอาใจคนออก..."^๒

การแก้ไขปัญหภาวะขาดแคลนเงินของรัฐบาล มีข้อเสนอเพียงการตัดทอนงบ
 ประมาณรายจ่ายประจำปีของกระทรวงเท่านั้น^๑ ยังมีการวางระเบียบกฎเกณฑ์อื่น ๆ
 เพื่อให้มีเงินเพียงพอกับรายจ่ายมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กล่าวคือ^๒

๑. กู้เงินภายในประเทศ เพิ่มอีก ๔ ล้านบาท

^๑ กจข. ร.๗ ค.๑๕.๑/๕, รายงานการประชุมเสนาบดีสภา ครั้งที่ ๕๔/๒๔๗๔
 วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๔.

^๒ กจข. ร.๗ ค.๑๕.๑/๕ รายงานการประชุมเสนาบดีสภา ครั้งที่ ๕๔/๒๔๗๔
 วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๔๗๔.

^๓ โปรดดูรายละเอียดได้จาก "ตารางแสดงรายการงบประมาณประจำปีของ
 กระทรวงต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๕ - ๒๔๗๕" ภาคภาคผนวก ๖.

^๔ กจข. ร.๗ ค.๑๕.๑/๕ เล่ม ๑ ลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม
 พระนครสวรรค์วรพินิต เริ่ยนราชเดชาธิการ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๗๔ และ (ร่าง)
 หนังสือที่ ๗๑๓/๓๒๖๖ เจ้าพระยามหิธร กราบทูล สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต
 ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๗๔.

๒. ลดเงินเดือนข้าราชการ เป็นเงินช่วยราชการ ตั้งแต่อัตราเดือนละ ๒๐ บาทขึ้นไป ในอัตราร้อยละ ๕

๓. ลดอัตราค่าเบี่ยเลี้ยงเดินทางลงร้อยละ ๕๐ ยกเว้นชั้นต่ำสุดซึ่งจ่ายเพียง ๕๐ สตางค์

๔. ยกเลิกเบี่ยกันดาร และเบี่ยภาษาซึ่งเบิกจ่ายอยู่ในบางห้องที่

๕. กำหนดเกณฑ์การจ่ายค่าเล่าเรียนสำหรับนักเรียนต่างประเทศเสียใหม่

๖. วางหลักเกณฑ์การเพิ่มเงินเดือนเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง ประจำปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เสียใหม่ คือ

๖.๑ งคการเพิ่มเงินเดือนตามขั้นวิ้งรายปี

๖.๒ ตำแหน่งที่ตั้งเป็นชั้น ๆ มีอัตราเงินเดือนประจำ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ให้เลื่อนขั้นต่ำเป็นขั้นสูงได้

๖.๓ ตำแหน่งที่ตั้งจ่ายตามบัญชีรายละเอียดยประจำปี เช่น ทหารบก ทหารเรือ ที่ถือยศเป็นตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือนตามยศ และเลื่อนขั้นเงินเดือนในระหว่างยศให้ถือตามเงื่อนไขข้อ ๖.๕

๖.๔ ตำแหน่งที่ตั้งตามบัญชีตำแหน่งและอัตรา ไม่มีในเปลี่ยนแปลง เช่น ข้าราชการรัฐพาณิชย์ เป็นต้น ให้เลื่อนจากขั้นต่ำเป็นสูงได้ แต่ห้ามการเพิ่มเงินเดือนตามขั้นวิ้งรายปี

๖.๕ การเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนยศ ดังกล่าวมาเดวนี้มีเงื่อนไขว่าเลื่อนได้ แต่เขาแทนที่คนซึ่งจำหน่ายออก ภายหลังจากการปรับปรุงรูปการตามงบประมาณสำหรับ พ.ศ. ๒๔๗๕ แล้ว

จากมาตรการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้ที่ประสบความเดือดร้อนมากที่สุดคือ พวกข้าราชการ แมบบางคนจะไม่ถูกปลดออกจากตำแหน่ง แต่ก็ถูกลดเงินเดือนและตัดเงินเบี่ยเลี้ยงต่าง ๆ ลง อย่างไรก็ตามหากการตัดทอนเป็นไปโดยเสมอภาค คาดว่าความไม่พอใจในหมู่ข้าราชการทั่วไปอาจจะไม่รุนแรงมากนัก แต่ทว่ารัฐบาลมิได้คำนึงถึงอันตรายข้อนี้เลยในตอนปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้นเอง รัฐบาลก็ได้ดำเนินการ

นึกพลาด ด้วการยอมให้กระทรวงกลาโหมขึ้นเงินเดือนให้แก่ นายพันเอกหม่อมเจ้า
 นักขัตมงคล กิติยากร ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบก จากอัตรานายพันเอกชั้น ๓ ข้ามเป็น
 พันเอกชั้น ๑ โดยพิจารณาเห็นชอบตามเหตุผลที่ว่า "...อยู่ในตำแหน่งเทียบชั้นผู้บัญชา
 การกองพล มีความสามารถอยู่ในขั้นที่เรียกว่าเป็นเอก เห็นควรได้รับพระมหากรุณาให้
 เลื่อนขั้นสู่อัตรานายพันเอก ชั้น ๑ เพราะเห็นว่าควรจะได้จัดไว้เป็นคนสำรองสำหรับ
 ตำแหน่งสำคัญในภายหน้า..."^๑ แม่แตสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเชอกรมพระกำแพงเพชร
 อัครโยธิน ผู้ทรงศักดิ์คานกรมีการ เลื่อนเงินเดือนนายทหารในยศเคิม ๕๑ นาย (สมัย
 นายพลเอกพระองค์เจ้าวรเดช) อย่างแข็งขันมาแล้วก็ทรงคล้อยตาม ซ้ำยังทรงสนับสนุน
 ด้วว่า "...ในเมื่อมีความรับผิดชอบมากก็ให้เลื่อนขั้นขึ้นได้..."^๒ ทั้ง ๆ ที่ในขณะนั้น
 นายพันเอกหม่อมเจ้านักขัตมงคล ยังคงอยู่ในตำแหน่งเคิมอยู่ นับเป็นความผิดพลาดอย่าง
 ใหญ่หลวงของรัฐบาล เพราะขณะที่ข้าราชการชั้นผู้น้อยถูกปลดออกจากตำแหน่ง ถูกงด
 และลดขั้นเงินเดือน แต่ข้าราชการที่เป็นเจ้านายพระราชวงศ์กลับได้รับเงินเดือนเพิ่มถึง
 ๒ ขั้น

นอกจากการปลดข้าราชการออก และลดหน่วยงานราชการลง รัฐบาลยัง
 พยายามหาทางแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ด้วการออกจากระบบมาตรฐานทองคำ
 ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ และลดค่าเงินบาทลง พร้อมทั้งเทียบค่าเงินบาทตามเงิน
 สเตอริงในอัตรา ๑๑ บาท ต่อ ๑ ปอนด์^๓ อย่างไรก็ตามก็ กล่าวได้ว่า การตัดสินใจ

^๑ กจข. ร.๓ ค.๑๑/๑๘ หนังสือที่ ๑๖๓๖๔/๒๔๗๔ รายงานประจำปีของ
 ข้าราชการตำแหน่งนายพล ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ นายพลเอกกรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร
 กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๗๔.

^๒ กจข. ร.๓ ค.๑๑/๘ สำเนารายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา ครั้งที่
 ๖๐/๒๔๗๔ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๔๗๔.

^๓ "คำแถลงการณ์" ราชกิจจานุเบกษา, แผนกกฎหมาย ๔๕ (๑๑ พฤษภาคม
 ๒๔๗๕) : ๑๐๘.

ของรัฐบาลก็ล่าช้าเกินไป ทั้งนี้เพราะนับตั้งแต่อังกฤษออกจากมาตรฐานทองคำในเดือน
กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็นต้นมา ราคาเงินบาทของไทยจึงสูงมากกว่าเงินปอนด์สเตอร์ลิง
ของบรรดาประเทศที่ค้าขายกับไทย เช่น พม่า ฮองกง มลายู และสิงคโปร์ เป็นต้น
ทำให้ราคาสินค้าออกตกต่ำ เพราะราคาข้าวไทยในตลาดที่ไซเงินสเตอร์ลิง มิได้เพิ่ม
สูงขึ้นตามส่วนที่ค้าของเงินปอนด์สเตอร์ลิงตกต่ำลง แต่เมื่อรัฐบาลตัดสินใจจะออก
จากมาตรฐานทองคำ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่แผ่ขยายไปทั่วโลกทำให้การปรับคูลยด้วย
วิธีการคลังไรต์ เพราะชาวนาและผู้ผลิตไม่สามารถปรับรายไครายจ่ายของตนให้เขา
กัน ความผันผวนทางการเงินของประเทศใด

ในที่นี้รัฐบาลจึงต้องกลับมาพิจารณามาตรการเก็บภาษีเพิ่มเติม ภาษีที่สำคัญ
และเพิ่มความไม่พอใจให้แก่บรรดาข้าราชการ และประชาชนมากขึ้นคือ ภาษีเงินเคื่อน^๑
โดยออกแถลงการณ์ว่า

...ความจำเป็นต้องมีภาษีขึ้นนี้ คงจะสังเกตเห็นกันแล้ววาระหว่างนี้รัฐบาลได้
ออกกฎหมายภาษีอากรหลายฉบับ รวมทั้งพระราชบัญญัติเงินเคื่อนด้วย การที่รัฐบาล
ได้ขึ้นอัตราภาษีหรือจัดเก็บภาษีอากรใหม่บางอย่าง เช่นนี้ก็มีความมุ่งหมายจะเก็บ
เงินมาชดเชยจำนวนเงินในประเภทต่าง ๆ ที่ลดน้อยลง ในงบประมาณเขาสู่ดุลย
ภาพ แม้รัฐบาลได้ตัดทอนรายจ่ายลงอย่างมากที่สุดแล้ว ฐานะการเงินของประเทศ
ก็ยังไม่ปลอดภัย...^๒

คำแถลงการณ์ดังกล่าว เป็นข้อยืนยันอย่างเด่นชัดว่า ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ
ครั้งนี้ มีความรุนแรงมากเกินกว่ากำลังการแก้ไขของรัฐบาล ผลจากการผลออกจาก
มาตรฐานทองคำในทันที ไม่สามารถช่วยให้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำฟื้นตัวขึ้นในเวลาอัน
รวดเร็วได้ ครั้นมีการเก็บภาษีเพิ่มเติม ก็ยังเป็นการย้ำความเดือดร้อนไม่พอใจในหมู่

^๑"ประกาศเรื่องภาษีเงินเคื่อน," ราชกิจจานุเบกษา แผนกกฎหมาย

๔๘ (๑๗ พฤษภาคม ๒๔๗๕) : ๑๒๑ - ๑๒๒.

^๒เรื่องเดียวกัน.

ประชาชนและข้าราชการชั้นผู้น้อยมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการถวายฎีการ้องทุกข์ถึงความเดือดร้อนในการครองชีพและเรียกร้องให้มีการลดภาษีลง^๑ อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ มิได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมไทย แต่สำหรับฝ่ายพวกข้าราชการ ปฏิกริยาความไม่พอใจการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาล ประกอบกับความไม่พอใจในปัญหาอื่น ๆ ในทางการเมืองและหน้าที่ราชการอื่น ๆ ไต่ถ่อขึ้นอย่างเงิบ ๆ และเมื่อปรากฏผลออกมาในชั้นปลาย ก็มีความรุนแรงเกินกว่าประชาชนทั่วไปจะคาดถึง

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ศึกษาถึงปัญหาและสภาพการณ์ของรัฐบาลระหว่างการแก้ไขปัญหาค่าความยุ่งยากทางเศรษฐกิจแล้ว อาจกล่าวได้ว่า แท้ที่จริงความเดือดร้อนจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และปัญหาการขาดแคลนในการครองชีพ เป็นเพียงพื้นฐานรองรับความไม่พึงพอใจโดยทั่วไปเท่านั้น สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ ปัญหาความไม่พอใจอันเนื่องมาจากมาตรการการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของรัฐบาลนั้นค้างหาก ที่เป็นตัวเร่งเร้าให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างบรรดาข้าราชการกับฝ่ายรัฐบาลและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในที่สุด

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ ชาญชัย รัตนวิบูลย์, "บทบาทอภิรัฐมนตรีสภาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว," หน้า ๒๒๒.